

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק בתולה נשאת
חלק א'
דף ב.- דף ה.

מפתח

דף ב.	3
תד"ה בתולה	3
תד"ה שאם הי'	4
תד"ה מפני מה	7
תד"ה ותנשא באחד בשבת וד"ה אשה נשאת בכל יום	9
דף ב:	12
רש"י ד"ה מת הוא ותד"ה דלמא ותד"ה דלמא מת	12
תד"ה דלמא לאפוקי	20
תד"ה לפיכך חלה	21
תד"ה דלמא מת	24
דף ג.	25
וסברה דאניס	25
תד"ה תינח דקדיש בכספא	27
תד"ה אשה נשאת	30
דף ג:	31
תד"ה ובשני לא	31
תד"ה ולידרש להו דאונס שרי (הראשון)	32
תד"ה ולדרוש להו דאונס שרי (השני)	33
תוספות ד"ה ותו התם	41
תד"ה בג' מיהו לכנוס	42
תד"ה איספרווא דידי'	45
דף ד.	49
תד"ה ובועל	49
תד"ה אבל איפכא לא ובא"ד אבל אותו	55
תד"ה אבל דברים	56
דף ד:	57
רש"י ד"ה ונוהגת ותד"ה ומי שאני ובא"ד אבל לרב יוסף	57
תד"ה ומי שאני ובא"ד אבל לרב יוסף	66
עיין דף ד: ד"ה ונוהגת	66
תד"ה עד שיסתום	67
דף ה.	68
תד"ה אי נמי ותד"ה מאי איכא	68

דף ב.

תד"ה בתולה

(1) תוספות

(א) קשיא

(i) בפ"ק דקידושין תנן "האשה ניקנית"

(ii) מאי שנא דבקידושין דף יד: תנן עבד עברי ולא תני העבד עברי

(ב) תירוץ

(i) בקידושין דף יד: מדובר בעבד שהוא עברי

(ii) עכשיו

(1) "העבד עברי" יכול להיות משמעו דבוק

(א) כלומר עבד (אפילו עבד שהוא כנעני) של רב שהוא עברי

(2) וכדי שלא לטעות ולמימר דמשמעו דבוק

(א) ה' צריך למיכתב העבד העברי אשר ברור שאין משמעו דבוק

(ב) ואין זה דרך הש"ס להשתמש בשתי אותיות ה' נוספות

(2) עיין רש"ש

תד"ה שאם הי'

(1) הקדמה א'

- (א) אשת ישראל אסורה לבעלה כשנבעלה תחתיו ברצון
- (ב) אשת כהן אסורה לבעלה אף כשנבעלה תחתיו באונס

(2) הקדמה ב'

(א) האומר פתח פתוח מצאתי

(i) ר' אלעזר סבירא לי' דקים לי' ואינו טועה

(1) ולכן נקטינן כטענתו דלא היו לה בתולים

(ii) משא"כ

(1) אלו סבירא לן דלא קים לי'

(2) אז אוקמה בחזקת היתר דבתולה היתה ומצא פתח נעול

(3) הקדמה ג'

(א) אף לר' אלעזר דס"ל דקים לי' ונקטינן דנבעלה

(ב) מ"מ באשת ישראל אינה אסורה לו

(i) דאלו נבעלה שאינו תחתיו אינה אסורה לו

(ii) ואלו נבעלה תחתיו באונס אינה אסורה לו

(iii) ונמצא דליכא אלא ספק ספיקא שנבעלה תחתיו ברצון באופן דאסורה לו

(ג) אבל באשת כהן אסורה לו דליכא ספק ספיקא להתירה

(i) דלית לספוקי אלא ספק אחד להתירה דהיינו דנבעלה שאין תחתיו

(4) הקדמה ד'

(א) משנה

(i) בתולה נשאת ליום הרביעי ... שאם הי' לו טענת בתולים הי' משכים לב"ד

(ב) כלומר

(i) דיקא היכא דנשאת ליום ד'

(ii) אז אם ימצא פתח פתוח

(1) לא יתקרב דעתו עד למחר ביום ה' דב"ד קביעי בו

(2) ויבא לב"ד ויקבעו לו דאסורה היא

(iii) אבל

(1) אם נישאת יותר מיום אחד לפני דקביעי ב"ד

(2) חוששין

(א) דעד שיגיע יום דב"ד קביעי בו יתקרב דעתו

(ב) ולא יבא לב"ד ולא יודיעוהו אשר אסורה היא לו

(5) תוספות כאן

(א) קשיא

- (i) מי שאינו כהן אף אלו קים לי' אמאי צריך לכנוס ביום ד'
(ii) דהרי קבענו דאף אלו יאמר לב"ד אשר פתח פתוח מצא לא יאסרוה עליו
- (ב) תירוץ (וכן תירוץ נמי רש"י)
(i) אין הכי נמי דלא יאסרוה עליו בדליכא אלא טענה דילי' דפתח פתוח מצאתי
(ii) אבל
(1) על ידי כך שלא יתקרה דעתו ויבא לב"ד לטעון אשר פתח פתוח מצא
(2) יצא קול ויכול להיות שישמעו עדים ויבואו להעיד שזינתה תחתיו ברצון ותיאסר עליו

(6) גמרא דף ט:

(א) אביי

- (i) קשיא לר' אלעזר
(1) כבר מוכרח ממתניתין דנקטינן דקים לי'
(2) דאי לאו הכי לא יאסרוה עליו אף אלו יבא לב"ד

(7) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

- (i) מנא לי' לאביי דמתניתין ס"ל דקים לי'
(ii) דלמא
(1) לא קים לי' ואפ"ה תיקנו שלא יתקרה דעתו ויבא לב"ד
(2) כדי שיצא קול וישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תחתיו ברצון ותיאסר עליו

(ב) תירוץ

- (i) לא יצא קול אלו נקטינן דלא קים לי'

(ג) קשיא

- (i) ר' אלעזר דאית לי' דנאמן לאוסרה עליו
(ii) מוכרח

- (1) דלא זו בלבד דס"ל דבעל קים לי' ואינו טועה
(2) אלא אף זו דלא חיישינן דלמא בעל יודע בעצמו דלא מצא פתח פתוח ומשקר במזיד
(iii) ותיקשי מנא לי' לאביי דלא חיישינן לשקר
(1) דהרי אף אלו חיישינן לשקר ובניגוד לר' אלעזר אינו נאמן לאוסרה עליו
(2) מוכן

(א) תקנת מתניתין אשר מי שבקושטא מצא פתח פתוח לא יתקרה דעתו ויבא לב"ד

(ב) כדי שיצא קול וישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תחתיו ברצון ותיאסר עליו

(ד) תירוץ

- (i) לא איצטריך לי' לאבוי למייתי סייעתא דלא חיישינן דמשקר במזיד
- (ii) דלגבי נפשי' מהימן לשויי' עלי' חתיכה דאיסורא
- (iii) עיין רש"י ד"ה נאמן לאוסרה עליו בדף ט.

- (i) אשר אותו מימרא אשר שמואל מדייק מן משנה ב' דלא מעלה מזונות עד יום ד'
(ii) נפקותא דתקנה היא ואינה טעם התקנה
(iii) דמה להו לב"ד לתקן שלא יעלה מזונות עד יום ד'
- (5) גמרא
(א) קושיית רב יוסף לשמואל
(i) "תלי תניא בדלא תניא"
(6) רש"י – ביאור קושיית רב יוסף
(א) הקדמה
(i) קבענו לשמואל אשר פירש נפקותא של התקנה ולא פירש טעם התקנה
(ב) עכשיו
(i) רב יוסף סבירא לי' דבשאלת "מפני מה" שאלו לטעם התקנה
(ii) ולכן מקשה רב יוסף אשר הא דלא מעלה מזונות עד יום ד' אינו טעם התקנה
(7) קושיית תוספות
(א) לפירוש רש"י הוי לי' רב יוסף להקשות אשר שמואל לא פירש שום טעם לתקנה זו
(ב) ולא הול"ל "תלי תניא בדלא תניא"
(i) אשר פשטות משמעו דקשה לי' לרב יוסף
(ii) דשמואל השיב טעם של עצמו במקום אותו טעם דכבר שנו במשנה דידן
(8) תירוץ תוספות
(א) רב יוסף נקט אשר שמואל
(i) לא שאל לטעמו של התקנה אלא לנפקותא של התקנה
(ii) ואשר שמואל משני דיש נפקותא לענין מזונות
(ב) ורב יוסף תוהה
(i) תלי תניא בדלא תניא
(1) דמה לו לשמואל להשיב נפקותא שלו לגבי מזונות
(2) מאחר דבמשנה דידן כבר שנו נפקותא דעל ידי תקנה זו ישכים לילך לב"ד ביום ד'
(9) מהרש"א
(א) קשיא על שיטת תוספות
(i) נימא דשמואל ס"ל
(1) דהא דנשאת ביום ד' לאו נפקותא דתקנה היא
(2) דהרי מכוח תקנה זו הוי מצי נמי לנושאה ביום א' כדי שישכים לילך לב"ד ביום ב'
(ii) ודהלכך איצטריך שמואל לנפקותא דמזונות

תד"ה ותנשא באחד בשבת וד"ה אשה נשאת בכל יום

(1) הקדמה א'

(א) משנה

(i) הגיע זמן של י"ב חודש ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה

(ii) ברם

(1) אלו הגיע זמן של י"ב חודש ביום שאסור להכניסה

(2) לא מעלה לה מזונות עד שיגיע יום שמותר לו לנשאה

(2) הקדמה ב'

(א) גורמים אשר יכול להיות דמחמתם בתולה נשאת דיקא ביום מסוים

(i) טענת בתולים

(1) בתולה איצטריך שתנשא ביום א' או ביום ד'

(א) דדיקא בימים אלו ימצא פתח פתוח

(ב) ולא יתקרה דעתו עד שיבא לב"ד למחר ביום ב' או ביום ה' דקביעי ב"ד בהן

(ג) ויודיעוהו ב"ד דאשתו אסורה עליו

(ii) משום ברכה

(1) כשנשאת ביום ד' תיבעל ביום ה' ביום שיש בו ברכה לדגים

(2) כשנשאת ביום ה' תיבעל ביום ו' ביום שיש בו ברכה לאדם

(iii) משום שקדו

(1) תקנו שתנשא ביום ד' כדי שיהא טורח בסעודה ג' ימים ביום א' ב' וג'

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) למה איצטריך בין לטעם טענת בתולים בין לטעם ברכה

(ב) תירוץ

(i) מכח טענת בתולים לחודה הוא מציא להנשא אף ביום א'

(1) דהרי אף ביום ב' קביעי בתי דין

(ii) ומכח טעם ברכה לחודה הוא נישאת ביום ה' שתיבעל ביום ו' דברכה לאדם עדיפא

(iii) ברם השתא דאיתנהו בין לטעם טענת בתולים בין לטעם ברכה

(1) מובן דנשאת דיקא ביום ד' כדי שיהיו ב' יתרונות

(א) למחרתו ביום ה' קביעי ב"ד ולא יתקרה דעתו לפני שיטעון טענת בתולים בב"ד

(ב) וגם תיבעל למחרתו ביום ה' אשר מיהת יש בו ברכה לדגים

(2) משא"כ ביום א'

(א) אע"ג דלמחרתו קביעי ב"ד

(ב) מ"מ ביום ב' שנבעלת בו ליתא אפילו ברכה לדגים

(ג) קשיא

(i) השתא דאית לן טעם דטענת בתולים וטעם דברכה למה איצטריך נמי טעמא דשקדו

(ד) תירוץ

(i) טעם של ברכה אינו אלא עצה טובה

(ii) ולכן

(1) על סמך טענת בתולים וברכה לחודייהו

(א) לא הוי עבריין אלו הי' כונס ביום א'

(ב) ואלו הגיע זמן של י"ב חודש ביום א' הי' מעלה לה מזונות

(ה) קשיא

(i) חלק א'

(1) קבענו דטעם טענת בתולים מספיק שלא תנשא ביום ב' וביום ג'

(2) ולכאורה מספיק נמי שלא להעלות מזונות באותן ימים

(ii) חלק ב'

(1) נמצא דלא איצטריך לטעם דשקדו אלא שלא להעלות מזונות ביום א'

(iii) חלק ג'

(1) ותיקשי הא דקא סמכי על טעם דשקדו שלא להעלות מזונות אף ביום ב' וביום ג'

(ו) תירוץ

(i) תקנו שקדו לטובת האשה

(1) והלכך מחמת דתקנו שקדו לג' ימים מובן דלא מעלה מזונות בכל אותן הימים

(ii) משא"כ טענת בתולים לטובת האיש תקנוה

(1) הלכך

(א) אי לאו דשקדו אף ליום ב' ויום ג'

(ב) הי' מעלה לה מזונות באותן הימים

(4) מהרש"א

(א) השתא

(i) אם הגיע זמנה ביום ה' או ביום ו'

(ii) הא דלא מצוי כונס עד יום ד' של שבוע הבא

(iii) אינו משום דשקדו לטובתה

(1) דהרי הוי מצי לטרוח לכל הפחות ג' ימים לאחר שבת שעברה

(2) אלא משום טענת בתולים לטובתו

(ב) ומובן דמעלה מזונות באותן הימים

(5) המשך מהרש"א

- (א) קשיא
- (i) כיוון דקובעים דנשאת ביום ד' מטעם טענת בתולים ומטעם תקנת שקדו
- (ii) למה איצטריך עוד טעם דברכה
- (ב) תירוץ
- (i) למילף עצה טובה שתבעל למחרת נשואין שלה ביום ה'
- (6) גמרא דף ה.
- (א) אלמנה נשאת ביום ה' ונבעלת ביום ו' משום ברכה לאדם
- (ב) קשיא
- (i) מובן דטעם טענת בתולים ליכא באלמנה
- (ii) ברם אמאי לא נשאת ביום ד' כדי שתבעל ביום ה' משם ברכה לדגים
- (ג) תירוץ
- (i) ברכה לאדם עדיפא
- (7) גמרא דף ג.
- (א) האידנא דבתי דינין קביעי בכל יום
- (ב) ליכא טעם דטענת בתולים ולכן בתולה נשאת בכל יום
- (8) תוספות ד"ה אשה נשאת בכל יום בדף ג.
- (א) קשיא
- (i) תהא מיהת כאלמנה ותינשא בה' ותיבעל בו' משום ברכה לאדם
- (ב) תירוץ כמבואר במהרש"א שם
- (i) כבר קבענו דברכה לדגים אינה אלא עצה טובה
- (ii) והכי נמי ברכה לאדם
- (1) אע"ג דעדיפא מברכה לדגים
- (2) מ"מ אף היא אינה אלא עצה טובה
- (iii) ולא קובעין לה יום מחמת ברכה לחודה
- (9) עיין בגמרא דף ה. ובתוספות ד"ה מאי איכא להא דלכאורה מטעם ברכה לחודה קובעין יום לאלמנה
- (01) שים לב
- (א) דלבסוף סוגיא דידן מקשין בגמרא
- (ב) מאי טעמא דהאידנא בתולה נשאת בכל יום ולא איכפת לן טעם דשקדו

דף ב:

רש"י ד"ה מת הוא ותד"ה דלמא ותד"ה דלמא מת

(1) הקדמה א'

(א) מי שכתב

(i) הרי זה גיטיך לאחר שאמות ומת

(ii) או הרי זה גיטיך לאחר י"ב חודש ומת קודם לי"ב חודש

(ב) אז

(i) אי לא כתב "מעכשיו" אינו גט דאין גט לאחר מיתה

(ii) אלו כתב מעכשיו הרי זה גט דחל למפרע לפני שמת

(2) הקדמה ב'

(א) היכא דאיכא תנאי בגיטין

(i) כלומר דלא ניתנה אלא אם כן יקיים תנאי מסוים

(1) כגון בתנאי של "הרי זה גיטיך אם לא באתי עד י"ב חודש"

(ii) אם לבסוף נתקיים התנאי

(1) כגון היכא לבסוף אכן לא בא עד י"ב חודש

(ב) אז

(i) חוץ מהיכא דנתקיים התנאי מטעם אונס

(ii) לכולי עלמא הרי זה גט

(3) הקדמה ג'

(א) היכא דלא נתקיים התנאי אלא באונס

(i) כגון דלא בא מחמת שחלה

(ב) אז

(i) אלו סבירא לן אשר "אין אונס בגיטין"

(1) לא איכפת לן אונס זה

(2) וחשיב כאלו נתקיים התנאי

(3) והרי זה גט

(ii) אלו סבירא לן אשר "יש אונס בגיטין"

(1) לא חשיב התנאי כמקויים

(2) ואינו גט

(4) הקדמה ד'

(א) אלו סבירא לן אשר "ניחא לי" שלא תפול קמי יבם"

(ב) ולא נתקיים התנאי אלא מחמת שמת דהיינו אונס

- (ג) אז
- (i) אף אלו ס"ל דיש אונס בגיטין
- (ii) מ"מ הרי זה גט
- (5) הקדמה ה'
- (א) מובן דבאונס של חלה לא שייך ניהא לי' שלא תפול קמי יבם
- (6) הקדמה ו'
- (א) אונס של מת גדול יותר מן אונס של חלה
- (ב) הלכך
- (i) אלו דנין במת דאין אונס בגיטין והרי זה גט
- (ii) מכ"ש דבחלה נמי אין אונס בגיטין והרי זה גט
- (7) משנה
- (א) רישא
- (i) הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש
- (ii) אינו גט
- (ב) סיפא
- (i) הרי זה גיטיך **מעכשיו** אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש
- (1) הרי זה גט
- (ג) שים לב
- (i) דברישא מדובר באופן דלא כתב מעכשיו
- (ii) ודבסיפא מדובר באופן דכתב מעכשיו
- (8) גמרא כמבואר ברש"י
- (א) רבא מדייק מרישא דאין אונס בגיטין כזה:
- (i) מוכרח
- (1) דהיינו טעמא דאינו גט
- (א) דלא כתב מעכשיו ואין גט לאחר מיתה
- (2) אבל
- (א) בחלה דליכא ריעותא של גט לאחר מיתה
- (ב) הוי דנין דהרי זה גט מחמת דאין אונס בגיטין
- (ii) דאי סלקא דעתך חלה נמי אינו גט משום דיש אונס בגיטין
- (1) ניתני חלה דאינו גט מחמת דיש אונס בגיטין
- (2) ואנא ידענא
- (א) דבמת כ"ש דאינו גט מחמת דיש אונס בגיטין
- (ב) שאין לך אונס גדול מזה

9) מהרש"א ד"ה מת הוא

(א) קשיא

- (i) היאך מצית למימר דבמת כ"ש דאינו גט מחמת דיש אונס בגיטין
- (ii) הרי ברישא אנן קיימין בדלא כתב מעכשיו
- (iii) ואף אלו לא התנה שום תנאי אינו גט מחמת דאין גט לאחר מיתה

(ב) תירוצ

(i) גמרא רצונה לומר

- (1) דאלו יש אונס בגיטין
- (2) הול"ל דבחלה אין זה גט מטעם דיש אונס בגיטין
- (3) ואנא ידענא

(א) דכל שכן במת אף אלו הוי כתב מעכשיו דלית ריעותא של אין גט לאחר מיתה

(ב) מ"מ אין זה גט מחמת דיש אונס בגיטין

(ii) שים לב בדרך אגב

- (1) אשר במקום "מכל שכן בחלה" במהרש"א דפוס עוז והדר
- (2) עדיף למימר "מכל שכן מחלה" כבדפוס ווילנא

01) תוספות ד"ה מת הוא

(א) קשיא

- (i) לעולם אימא לך דיש אונס בגיטין ודבין במת בין בחלה אינו גט
- (ii) והיינו טעמא דאשמועינן דיש אונס בגיטין במת ולא בחלה
- (iii) למילף נמי דבמת לא אמרינן דניחא לי' שלא תפול קמי יבם

11) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא תירצו תוספות לקושייתן ככה:

- (1) ליכא למימר דרישא אתא לאשמועינן
- (א) דאינו גט מחמת דיש אונס בגיטין
- (ב) ודלא אמרינן ניחא לי' דלא תפול קמי יבם
- (2) דהרי ברישא דינא הוא דאינו גט אף בלי שום תנאי
- (3) דהרי בלא אמר מעכשיו משתעי ואינו גט מחמת דאין גט לאחר מיתה

(ב) תירוצ

(i) בדומה לתירוצו של מהרש"א לעיל

(ii) הכא נמי איכא למימר דרישא אתא לאשמועינן

(1) דאף אלו הוה כתב מעכשיו דלית ריעותא דאין גט לאחר מיתה

(א) מ"מ אין זה גט

(ב) מחמת דיש אונס בגיטין ולא אמרינן ניחא לי דלא תפול

ג) קשיא

- (i) בין בתירוצו של מהרש"א לעיל ובין לתירוצו כאן
 - (ii) האיך מצי למימר דיכול להיות דאף אלו כתב מעכשיו אינו גט משום דיש אונס בגיטין
 - (iii) הרי בסיפא כתיב בהדיא דכשכתב מעכשיו הרי זה גט
- ד) תירוצ' (i) בעוד דעסקינן בבירור דרישא לא מדייקין מידי מסיפא
- 21) המשך גמרא

א) קשיא לרבא

- (i) לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט דיש אונס בגיטין
 - (ii) ואל תיקשי ניתני חלה וכ"ש מת
 - (iii) דאיצטריך למשתעי במת כדי לאשמועינן
- (1) לא זו לבד דיש אונס בגיטין
- (2) אלא אף זו דאין גט לאחר מיתה
- 31) תוספות ד"ה דלמא כמבואר במהרש"א

א) קשיא על קושיית הגמרא לרבא

(i) לא יתכן

(1) אשר רישא עוסקת במת ולא בחלה כדי למילף

(א) בין דיש אונס בגיטין

(ב) בין דאין גט לאחר מיתה

(ii) דאלו כן לא נדע אלו הא דברישא אינו גט היינו

(1) משום דסומך דיקא אריעותא דיש אונס בגיטין

(2) או דסומך דיקא על ריעותא דאין גט לאחר מיתה

(iii) ולכן לא הוינו מצינן למילף כלום מרישא

(iv) ולא מסתבר דרישא נכתב באופן דלית למילף מינה כלום

(v) ומוכרח דצודק רבא

(1) דרישא במת מדובר ולא בחלה

(2) לאשמועינן

(א) דדיקא במת אינו גט מחמת דאין גט לאחר מיתה בדלא כתב מעכשיו

(ב) משא"כ בחלה הרי זה גט דאין אונס בגיטין

ב) תירוצ' ליישב דשפיר מקשי בגמרא לרבא

(i) הי לך טעמא דאכן מצינו למילף מרישא בין דיש אונס בגיטין בין דאין גט לאחר מיתה

(1) אי אמרת דיש גט לאחר מיתה

(א) וטעמא דאינו גט ברישא

(ב) היינו דיקא משום דיש אונס בגיטין

(2) אז

(א) הוי לה לרישא לאשמועינן דאינו גט בחלה מטעם דיש אונס בגיטין

(ב) ואנא ידענא מכ"ש דבמת דאונסו גדול דאינו גט מאותו טעם

(3) ואי אמרת דאין אונס בגיטין

(א) וטעמא דאינו גט ברישא

(ב) היינו דיקא משום דאין גט לאחר מיתה

(ג) ואין לו שום שייכות לתנאי שאם לא באתי

(4) אז

(א) לא הוי לרישא למילף דינא דרישא בדכתב גיטו על תנאי שאם לא באתי

(ב) אלא בפשיטות בדכתב אשר "הרי זה גיטך כשאמות"

(ג) דבזה מבורר דאינו גט מחמת דאין גט לאחר מיתה

(ג) והשתא דקבענו דיכול להיות

(i) אשר רישא מדובר במת ולא בחלה

(ii) לאשמועינן בין דיש אונס בגיטין בין דאין גט לאחר מיתה

(ד) חזרה קושיא לדוכתה

(i) היאך מצי רבא דייק

(1) מהא דברישא מדובר במת ולא בחלה

(2) דמוכרח דאין אונס בגיטין

(41) המשך גמרא

(א) תירוץ על קושיות גמרא לרבא

(i) ליכא למימר

(1) דיש אונס בגיטין

(2) והיינו טעמא דקתני מת ולא חלה להודיעך נמי דאין גט לאחר מיתה

(ii) דכבר נודע לן ממקום אחר דאין גט לאחר מיתה

(ב) פירכא לתירוץ זו

(i) חלק א'

(1) קבענו דברישא מדובר בגט דכתיב ב' הרי זה גיטיך אם לא באתי עד י"ב חודש

(2) ומובן דכתיב ב' זמן כתיבתו כדי שנדע מתי כלין הני י"ב חדש

(ii) חלק ב'

(1) רבותינו סבירא להו

(א) דגט דכתיב ב' זמן כתיבתו ודאיצטריך לבא לקץ י"ב חודש לזמן כתיבתו

(ב) "זמנו של שטר מוכיח עליו" אשר כיוון לגרשה מזמן כתיבתו ודאינו גט לאחר מיתה

(ג) דאל"ה עדיף הוי לי' למיכתב אותו זמן אשר בו צריך לבוא שלא לקיים תנאו

(iii) חלק ג'

(1) ותיקשי לרבא

(2) דאין הכי נמי דכבר נודע לן ממקום אחר דאין גט לאחר מיתה

(3) ברם יכול להיות

(א) דרישא ס"ל דיש אונס בגיטין ואשמועינן דין זה במת ולא בחלה

(ב) לאפוקי מרבתינו ולהודיענו

(i) דאף בגט דכתיב ב' תנאי וזמן כתיבתו

(ii) אכתי גט לאחר מיתה איקרי דאינו גט אי לאו דכתיב מעכשיו

(51) המשך מהרש"א ד"ה ודלמא

(א) קשיא

(i) קבענו דרבתינו משתעי דיקא

(1) בדכתיב ב' זמן כתיבתו ותנאי דאם לא אבוא עד זמן מסוים לאחר זמן כתיבתו

(ii) השתא

(1) היאך אמרי תוספות לעיל דמקשין לרבא

(א) אשר יכול להיות דרישא

(i) לא זו בלבד דמילף דאין גט לאחר מיתה לאפוקי מרבתינו

(ii) אלא אף זו דמילף דיש אונס בגיטין

(ב) דאי לא מילף לן אלא דין דאין גט לאחר מיתה

(i) הוי לי' למילף האי דין דאין גט לאחר מיתה בפשטות באופן "הרי זה גיטיך

כשאמות" בדלית ב' שום תנאי

(iii) ותיקשי

(1) הרי קבענו דרבתינו לא משתעי בגט באופן זה

(2) ודכדי לאפוקי מרבתינו איצטריך למשתעי דינ' בגט דאית ב' תנאי

(61) המשך גמרא

(א) הי לך ראי' דאין אונס בגיטין

(i) דבפסקי' מברא ס"ל שמואל דהרי זה גט

(ב) פירכא

(i) לעולם אימא לך דבעלמא יש אונס בגיטין ואינו גט

(ii) ואונס דשכיח שאני

(1) דאסיק אדעת' (1)

(2) ואלו רצה שלא יהא גט איבעי לי' לאתנויי שלא יהא גט אלו לא מקיים לתנאו מחמת אונס

(iii) משא"כ באונס דלא שכיח

(1) דנקטינן

(א) דבקושטא לא רצה שיהא גט

(ב) ודהיינו טעמא דלא אתנויי משום דלא אסיק אדעתיה

(71) מהרש"א ד"ה דלמא לא מת

(א) שאלה

(i) מה דינו של מת

(ii) האם חשיב כשכיח או כלא שכיח

(ב) תשובה

(i) אלו לית לן לסברא של ניחא לי' דלא תפול קמי יבם ודאינו גט

(1) חשיב לא שכיח כעין חלה

(2) ונקטינן

(א) דלא רצה שיהא גט

(ב) ודהיינו טעמא דלא אתנויי משום דלא אסיק אדעתיה

(ii) ואלו אית לן לסברא של ניחא לי' דלא תפול קמי יבם והרי זה גט

(1) חשיב שכיח כעין האי דפסקי' מברא

(2) דאסיק אדעתיה

(3) ואלו רצה שלא יהא גט איבעי לי' לאתנויי

(81) גמרא גיטין עג.

(א) אם לא אעמוד מחולי זה ואכלו ארי אינו גט

(91) תוספות ד"ה דלמא מת

(א) קשיא

(i) אמאי אמרת דבאכלו ארי לא הוי גט

(ii) הרי

(1) אף אלו סברת דיש אונס בגיטין

(א) מיהת למאן דס"ל לא ניחא לי' דתפול קמי יבם

(ב) אף באכלו ארי הול"ל לא ניחא לי' דתפול קמי יבם

(ב) תירוץ

(i) "באונס דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה שירצה שיהא גט"

(ii) כלומר

(1) דבקושטא לא רצה שיהא גט

(2) ודהיינו טעמא דלא אתנויי דמחמת דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה

(3) ולכן דינו כחלה דאינו גט

02) המשך מהרש"א

א) קשיא

(i) סגי להו למימר אשר אכלו ארי לא שכיח בדומה לחלה אשר גם חלה לא אסיק אדעתיה

(ii) ואמאי איצטרכי להו לחדש אשר אכלו ארי לא שכיח כלל

ב) תירוץ

(i) בדף ג. בדיבור המתחיל איכא דאמרי מסקי תוספות

(1) דלהלכה אין אונס בגיטין

(2) ואשר מטעם דמביאין תוספות שם איצטריך למימר

(א) דאיכא ג' מיני אונס דהיינו שכיח – שכיח ולא שליח – ולא שכיח כלל

(ב) ואשר אכלו ארי חשיב לא שכיח כלל

(ii) ולכן קורין תוספות דידן לשכיחות דאכלו ארי "לא שכיח כלל"

תד"ה דלמא לאפוקי

(1) גמרא

(א) רבותינו ס"ל

(i) דגט

(1) דכתיב ב' זמן כתיבתו

(2) וגם תנאי "אם לא באתי עד לאחר י"ב חודש מן היום"

(3) ומת

(ii) הרי זה גט

(iii) דלא הוי גט לאחר מיתה משום דזמנו של שטר מוכיח עליו

(iv) כלומר

(1) דנקטינן דמי שכתב לגט כיוון אשר הגט יחול בזמן כתיבתו בעוד שהוא בחיים

(2) דאי לא משהו גיטא עד שנים עשר חודש

(א) למה כתב יום כתיבת הגט בתוכו

(ב) הו"ל למיכתב תנאו בלשון זה: "אם לא באתי עד ר"ח פלוני יהא גט"

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) אין אשה מותרת לשוק בגט דלא כתיב ב' זמן כתיבתו

(ii) ודלמא

(1) אכן כיוון לגט שיחול לאחר מיתה

(2) ולא כתב בו זמן אלא כדי דלא ליהוי פסול מצד דלא כתיב ב' זמן

(ב) תירוץ

(i) אף בלא זמן כשר הוא מיהת בדיעבד דהרי אם נשאת הולד כשר

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) דלמא כתב בו זמן כדי למיכשרי' אף לכתחלה

(ב) תירוץ

(i) כדי למיכשרי' אף לכתחלה סגי בדכתב ב' שבוע או חודש או שנה

(ii) משא"כ בנידון דידן

(1) דכתב בו זמן הגט בפרטיות

(2) דכתב בו אם לא באתי עד י"ב חודש בדיוק כדי למידע מתי יקיים לתנאי אם לא יבא

תד"ה לפיכך חלה

(1) הקדמה א'

(א) משנה

(i) הגיע זמן ולא נישאו מעלין לה מזונות

(2) הקדמה ב'

(א) לא כתיב במשנה בהדיא

(i) אלו מדובר בעכבה על ידי האיש או על ידי האשה

(ii) או אלו מדובר בעכבה באונס כגון שחלה או שחלתה

(3) הקדמה ג'

(א) נוקטין בגמרא

(i) דפשיטא דמעלה מזונות כשמעכב האיש בהגעת זמן כשלא חלה

(ii) ופשיטא נמי דמעלה מזונות

(1) כשמעכב בהגעת זמן וחלה לאחר הגעת זמן

(2) דהאי חלה לא מעלה ולא מוריד דכבר נתחייב במזונות בהגעת זמן

(ב) ברם

(i) אלו מעכב וחלה בהגעת זמן

(1) ללשון א' דגמרא אין מעלה מזונות

(2) ללשון ב' דגמרא איבעיא להו אלו מעלה מזונות

(3) רב אשי קא פשיט ללשון ב' דאין מעלה מזונות

(4) הקדמה ד'

(א) נוקטין בגמרא

(i) דפשיטא

(1) דאין מעלה מזונות כשמעכבת אשה בהגעת זמן כשלא חלתה

(2) משא"כ כשלא מעכבת בהגעת זמן ומעכבת וחלתה לאחר הגעת זמן

(א) דמעלה מזונות (ולא ס"ל דפטור מחמת דהוא עצמו חלה)

(ב) מפני שקודם שחלתה כבר נתחייב האיש במזונות

(ב) ברם

(i) אלו מעכבת וחלתה בהגעת זמן (ולא ס"ל דפטור מחמת דהוא עצמו חלה)

(1) ללשון א' דגמרא נוקטין דאין מעלה מזונות

(2) ללשון ב' בגמרא איבעיא להו אלו מעלה מזונות

(3) רב אשי קא פשיט ללשון ב' דאין מעלה מזונות

(5) הקדמה ה'

- (א) מכוח "אידי" אשר פרטיו אינן מעניינינו איצטרך רב אשי לאוקי למשנה בעכבת האיש
- (ב) ורב אשי מפרש
- (i) דהא דאיתא במשנה דמעלה מזונות כשעיכב האיש
- (ii) היינו טעמא דבכשלא חלה משתעי
- (6) מהרש"א
- (א) חלק א'
- (i) אלו לא ידענו לרב אשי אשר משנה דמעלה מזונות מוכרח מחמת אידי למשתעי בעכבת האיש
- (ii) אז
- (1) הוינו יודעין דלרב אשי משנה דמעלה מזונות אין לאוקמה באשה שעכבה ולא חלתה כל עיקר
- (א) דהרי קבענו דבאופן זה אין מעלה מזונות
- (2) והוינו יודעין נמי דלרב אשי לא מצינו לאוקמה למשנה באשה שעכבה ושחלתה בהגעת זמן
- (א) דהרי באופן זה נמי ס"ל רב אשי דאין מעלה מזונות
- (iii) אבל היינו מקשיין
- (1) למה לא אוקים רב אשי למשנה באשה שעכבה וחלתה לאחר הגעת זמן
- (א) דהרי קבענו דבאופן זה מעלה מזונות
- (ב) חלק ב'
- (i) ברם עכשיו
- (1) דבקושטא קבע קבע רב אשי - מחמת אידי - דמשנה בדמעכב הוא מדבר
- (2) וגב קבענו דבמעכב הוא
- (א) אלו לא חלה בהגעת זמן פשיטא דמעלה מזונות
- (ב) ומה שחלה לאחר הגעת זמן לא מעלה ולא מוריד
- (ii) מובן דאוקמה רב אשי למשנה כשלא חלה כל עיקר
- (7) בדרך אגב
- (א) בביאור דלעיל סמכנו על גרסת דפוס ראשון ודפוס ווילנא
- (i) דגרסי במהרש"א "דעל כרחך לא נישאו אידי קתני"
- (ב) ולא סמכנו על גרסת דפוס עוז והדר
- (i) דגרסי במהרש"א "דעל כרחך לא נישאו איירי קתני"
- (8) יבמות מא:
- (א) עמד יבם בדין וברח מעלה מזונות
- (ב) רש"י
- (i) דיקא בעמד יבם בדין וברח מעלה מזונות
- (ii) אבל בעמד יבם בדין וחלה אין מעלה מזונות

ג) תוספות על פי ירושלמי

i) אף בעמד יבם דין וחלה מעלה מזונות

9) בקיצור

לשון ב' ארוס שחלה לרב אשי	לשון ב' ארוס שחלה	לשון א' ארוס שחלה	יבם שעמד בדין וחלה	
אין מעלה	איבעיא	אין מעלה	אין מעלה	רש"י
אין מעלה	איבעיא	אין מעלה	מעלה	ירושלמי ותוספות

01) הקדמה

א) מחמת דארוסתו אגידא ב'ל' טפי מסתבר בארוס יותר מביבם אשר מעלה מזונות

11) תוספות בסוגיא דידן

א) קשיא

i) לרש"י דס"ל דעמד יבם בדין וחלה לא מעלה מזונות

ii) אמאי לא פשיט לה לשון ב' מהאי דיבם דבחלה הוא אין מעלה לה מזונות

ב) תירוץ

i) מוכרח דרש"י קא סמיך על סברא של ארוסתו אגידא ב'ל'

ii) אשר מכח סברא זו יכול להיות דארוס מעלה מזונות אף באופן דיבם אין מעלה מזונות

21) מהרש"א

א) קשיא לתוספות

i) הרי אף תוספות איצטריך להו לסמוך על סברא של ארוסתו אגידא ב'ל' טפי

ii) לבאר הא

(1) דיבם מעלה מזונות דיקא כשעמד בדין וחלה

(2) ובסוגיא דידן

א) לגבי ארוס לא מדובר כשעמד בדין

ב) ומ"מ ללשון ב' איבעיא לן אלו מעלה מזונות כשחלה

ב) תירוץ

i) בקושטא לא איצטריך תוספות לסמוך על סברת ארוסתו אגידא ב'ל' טפי

ii) דנקודת האיבעיא ללשון ב' היינו אלו דוקא נקטי התם דעמד בדין

תד"ה דלמא מת

עיין רש"י ד"ה מת הוא

דף ג.

וסברה דאניס

(1) הקדמה

(א) גט דכתיב ב' הרי זה גיטיך אם לא באתי עד י"ב חודש וחלה בתוך י"ב חודש ולא בא

(i) אי סבירא לך דיש אונס בגיטין אינו גט

(ii) אי סבירא לך דאין אונס בגיטין הרי זה גט

(ב) ואלו לא בא מחמת דמת תוך י"ב חודש

(i) לכולי עלמא אינו גט מחמת דהיכא דלא כתב מעכשיו אין גט לאחר מיתה

(2) גמרא

(א) רבא ס"ל דאין אונס בגיטין משום צנועות ומשום פרוצות

(i) משום צנועות

(1) דאי אמרת יש אונס בגיטין ואינו גט

(2) זימנין דלא אניס וסברה דאניס ומיעגנא ויתבה

(ii) משום פרוצות – עיין תד"ה וסברה

(1) דאי אמרת יש אונס בגיטין ואינו גט

(2) זימנין דאיכא קול דאניס ואמרה דלא אניס ואזלה ומינסיבא

(א) וכשחוזר ואומר נאנסתי

(ב) נמצא גט בטל ובני' ממזרים

(iii) ולכן

(1) אע"ג דמדאורייתא יש אונס בגיטין ואינו גט

(2) רבנן תקנו דאין אונס בגיטין והרי זה גט

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) אי הכי

(1) אף היכא דמת תוך י"ב חודש

(2) ליתקני דליהוי גיטא ודלא נאמר אין גט לאחר מיתה

(ii) דאל"ה

(1) כשלא בא לאחר י"ב חדש ולא מת אשר דינו דהרי זה גט מכח תקנה דאין אונס בגיטין

(2) מ"מ תחוש אשה צנועה דלא בא מחמת שמת ודאינו גט מחמת דהוי גט לאחר מיתה

(3) ומיעגנא

(4) מהרש"א

(א) אף לגבי אשה פרוצה מצינו להקשות קושיא זו ככה:

(ב) ליתקני דליהוי גט לאחר מיתה

(ג) דאל"ה

(i) לגבי אשה פרוצה

(ii) זימנין דאיכא קול דלא בא מחמת שמת

(iii) ולכן

(1) הגם דתיקנו חכמים דאין אונס בגיטין

(2) מ"מ אינו גט מחמת דאין גט לאחר מיתה

(iv) ברם

(1) אמרה דלא מת ואשר דינו דהרי זה גט מכח תקנה דאין אונס בגיטין

(2) ואזלה ומינסיבא בלא חליצה

(3) ולאח"כ נמצא דבקושטא מת

תד"ה תינח דקדיש בכספא

(1) גמרא האשה רבה יבמות פט:

(א) רב חסדא

(i) מדאורייתא תורמין מן הטמא על הטהור ומדרבנן אין תורמין

(ii) ואם תרם במזיד אז

(1) מדרבנן

(א) טבל טהור שלו אינו מתוקן

(ב) תרומה שתרום חוזרת לטיבלה

(2) ואז

(א) מאותה תרומה שחזרה לטיבלה

(ב) תורם חלקה לתרומה לטובת שאר התבואה שחזרה לטיבלה

(ג) ונמצא

(i) שאותה שאר התבואה שהיתה תרומה מקודם

(ii) לבסוף נעשית חולין ומותרת לזרים

(ב) שאלה

(i) באיזה כח תקנו חכמים להסיר דין תרומה ולהחזירה לטיבלה

(ג) תשובה

(i) יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה

(2) גמרא דידן

(א) מי שנתן גט בתנאי ולבסוף נתקיים התנאי באונס

(ב) אז

(i) מדאורייתא אינו גט

(ii) ומתקנה דרבנן הרי זה גט

(ג) שאלה

(i) וכי מדרבנן שרינן אשת איש לעלמא

(ד) תשובה

(i) רבנן תיקנו דהאי גיטא משוי מעות קידושין לכסף מתנה

(ii) וממילא בטלי קידושין למפרע

(ה) שאלה

(i) באיזו כח משוי רבנן מעות קידושין לכסף מתנה

(ו) תשובה

(i) הפקר ב"ד הפקר

- (ז) שאלה
- (i) מה יהא לבעילות שבעל לאחר שנתן קידושי כסף
- (ח) תשובה
- (i) ממילא הויין בעילות זנות
- (ט) קשיא
- (i) קדיש בביאה מאי איכא למימר
- (ii) כלומר מה יהא באותה ביאה שכיוון לשם קידושין
- (י) תירוץ
- (i) חכמים אינן מבטלין לביאתו
- (ii) אבל חושבין דבעילת זנות הויא ולכן בטלי קידושין מאיליהן
- (3) תוספות בסוגיא דידן לפי הבנת מהרש"ל
- (א) קשיא
- (i) הרי קבענו בהאשה רבה דיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה
- (ii) ואמאי קשיא להו בסוגיא דידן הא דמפקיעין קידושי כסף וקידושי ביאה
- (ב) תירוץ
- (i) בההיא דהאשה רבה ליכא עבירה כשהדר לטיבלי
- (1) דטבל במיתה היא בדומה לתרומה
- (2) וברור שלא יאכלו לטבל
- (ii) משא"כ
- (1) אי עקרת לקידושי כסף וקידושי ביאה איכא עבירה
- (2) דמפקעת ממנה איסור אשת איש
- (4) מהרש"ל
- (א) קשיא
- (i) אף בהאשה רבה איכא עבירה
- (ii) דהרי קבענו
- (1) אשר תבואה דמדאורייתא היתה תרומה ולאח"כ נעשית טבל
- (2) לבסוף אחר הפרשת תרומה שנית נעשית חולין דמותר לזרים
- (ב) תירוץ
- (i) בסוגיא דידן
- (1) תיכף דמפקיעין לקידושי ביאה נעשית עבירה שמותרת לשוק
- (ii) משא"כ בהאשה רבה
- (1) תיכף כשהדר לטיבלי לא נעשית עבירה דטבל אף הוא במיתה
- (2) ולא איכפת לן אשר לעתיד תיעשה עבירה כשהוזרת לחולין

5 מהרש"א

- (א) מעולם לא הקשו תוספות לקידושי כסף בסוגיא דידן
- (i) דכבר הבינו תוספות
- (1) דבין בקידושי כסף בין בההיא דהאשה רבה
- (2) לא עוקרין חכמים בכח שלהן לדבר מדאורייתא
- (ii) והיינו טעמא
- (1) דכבר ביארנו דבקידושי כסף קא סמכי רבנן על כח הפקר ב"ד הפקר דיש להן דאורייתא
- (2) והכי נמי בההיא דהאשה רבה
- (א) רצונם לומר דחכמים מפקיעין לדין תרומה דאורייתא בחד מן הני ב' דרכים
- (ב) דרך א'
- (i) ע"י כח שלהם מדאורייתא של הפקר ב"ד הפקר
- (ii) דהיינו אותו כח דמשתמשים בסוגיא דידן להפקיע קידושי כסף
- (ג) דרך ב'
- (i) נוקטים אשר התורם שואל לתרומה
- (ii) ומדאורייתא מצי תורם תרומה לשאול תרומתו
- (ב) ולא הקשו תוספות אלא אהא דמקשי בגמרא קדיש בביאה מאי איכא למימר
- (i) ומבארין
- (1) דמקשין בגמרא אשר
- (א) הגם דלגבי קידושי כסף וההיא דהאשה רבה ליכא עבירה
- (i) מפני דמשתמשי חכמים בכוחם דאורייתא כדקבענו
- (ב) מכל מקום שאני קידושי ביאה דאין לבטל לביאתו
- (2) ומתציין כדאמרן
- (3) דאותה ביאה נשארת במקומה ולא נעקרת
- (א) וחכמים אינן אלא משוין כוונת אותה ביאה לכוונת זנות
- (ב) וקידושי נעקרים מאליהן

תד"ה אשה נשאת

עיין דף יב. תוספות ד"ה ותנשא

דף ג:

תד"ה ובשני לא

(1) ברייתא

(א) בתולה נישאת ליום רביעי

(ב) ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים

(ג) ובשני לא יכנוס

(2) תוספות

(א) שאלה

(i) האם "בשני לא יכנוס" כוונתו למילף דבסכנה כונס דיקא בג' אבל לא בב'

(ב) תשובה

(i) לא

(ii) דבקושטא בסכנה כונס אף בב'

(iii) ובשני לא יכנוס קאי אהיכא דליכא סכנה להדגיש דלא יכנוס לפני יום ד'

(ג) קשיא

(i) מאחר דבשני לא יכנוס בדליכא סכנה קאי

(ii) אמאי לא כתיב ובג' לא יכנוס ואנא ידענא דכל שכן בב' לא יכנוס

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא הקשו נמי קושיא זו

(1) השתא דאמרת דבסכנה כונס אפילו ביום ב'

(2) תיקשי הא דלא כתבו דמסכנה ואילך נהגו לכנוס אף בב'

(ב) תירוץ

(i) מצד הלכה שרי לכנוס אף ביום ב'

(ii) ומ"מ עובדא היא דלא נהגו לכנוס אלא ביום ג'

תד"ה ולידרש להו דאונס שרי (הראשון)

(1) ברייתא

(א) ומסכנה ואילך נהגו לכנוס בג' ולא מיחו בידם

(2) גמרא

(א) "סכנה" משמעו

(i) דאומרים "תיבעל להגמון תחלה"

(ii) וצנועות מסרי נפשייהו שלא ליבעל להגמון אפילו באונס

(iii) דחושבין בטעות אשר אסורות לבעליהן כשנבעלות באונס להגמון

(ב) קשיא

(i) ולידרש להו דאונס שרי לבעלה

(ii) אשר בכך

(1) לא מסרי צנועות נפשייהו שלא ליבעל להגמון

(2) ולא תהא סכנה

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) אף אי דרשית להו דאונס שרי לבעלה

(ii) אכתי מסרי נפשייהו שלא ליבעל להגמון באונס

(iii) דהרי אשת איש אסורה להגמון

(iv) ובגילוי עריות דינא הוא דיהרוג ואל יעבור

(4) תירוץ ר"ת

(א) על בעילת עכו"ם ליכא איסור ולית דין של יהרוג ואל יעבור

(5) תירוץ ריב"ם

(א) באונס כשהיא קרקע עולם ולא עבדה מעשה

(ב) ליכא איסור ולית דין של יהרג ואל יעבור

(6) מהרש"א

(א) נמצא

(i) דלפירוש ר"ת ליכא לאפלוגי בין אונס לרצון

(ii) ולפירוש ריב"ם ליכא לאפלוגי בין ביאת עכו"ם לביאת ישראל

תד"ה ולדרוש להו דאונס שרי (השני)

(1) הקדמה א'

- (א) נשי ישראל נאסרות לבעליהן אם נבעלות ברצון
- (ב) נשי כהנים נאסרות לבעליהן אף אם נבעלות באונס

(2) הקדמה ב'

(א) בדיבור זה

- (i) צנועות משמעו נשי ישראל צנועות
- (ii) פרוצות משמעו נשי ישראל פרוצות
- (iii) כהנות משמעו נשי כהנים צנועות

(3) הקדמה ג'

(א) ברייתא

- (i) בתולה נישאת ליום רביעי שאם הי' לו טענת בתולים הי' משכים לב"ד
- (ii) ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים
- (iii) ובשני לא יכנוס
- (iv) ואם מחמת האונס מותר

(4) הקדמה ד' – לשון הגמרא – להלן נייתי ביאורי רש"י ותוספות

(א) שאלה

(i) מאי סכנה

(ב) תשובה

(i) דאמרי בתולה הנישאת ביום הרביעי תיבעל להגמון תחלה

(ג) קשיא

(i) האי סכנה אונס הוא

(ד) תירוץ

(i) משום דאיכא צנועות דמסרי נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה

(ה) קשיא

(i) ולידרוש להו דאונס שריא לבעלה

(ו) תירוץ

(i) איכא פרוצות ואיכא נמי כהנות

(ז) קשיא

(i) וניעקרי' דזימנין אתא אף בג'

(5) ביאור רש"י לפי הבנת מהרש"א

(א) קשיא של "ולידרוש להו"

- (i) ולידרוש להו דאונס שרי לבעלה ושלא לימסרי נפשייהו ושלא ליהוי סכנה
- (ii) ומחמת דכשדרשת להו לא מסרי נפשייהו הוי לה לברייתא למימר מפני האונס ולא מפני הסכנה
- (ב) תירוץ של "משום פרוצות"
- (i) אי לא דרשינן להו
- (1) מסרי צנועות ופרוצות נפשייהו שלא ליבעל להגמון אפילו באונס
- (2) ומכל שכן דלא עבדי ברצון
- (3) ונמצא דאיכא סכנה בין לצנועות בין לפרוצות
- (ii) אי דרשינן להו
- (1) לא מסרי צנועות ופרוצות נפשייהו שלא ליבעל באונס
- (א) ונמצא דליכא סכנה לצנועות ופרוצות
- (ב) ברם מחמת דמקילינן באונס עבדי פרוצות אף ברצון להגמון ונאסרות לבעליהן
- (2) ומחמת תקלה לפרוצות לית לן למידרש מידי
- (iii) נמצא
- (1) דמחמת דלא דרשינן להו
- (א) איכא סכנה בין לצנועות בין לפרוצות
- (ב) וניחא הא דכתיב בברייתא נהגו לכנוס בג' מפני הסכנה
- (ג) תירוץ של "משום כהנות"
- (i) אף אלו דרשינן להו דנבעלות באונס אינן אסורות לבעליהן
- (1) צודק דבזה לא תהא סכנה לצנועות ולפרוצות נשי ישראל
- (2) ברם אכתי תהא סכנה לכהנות דאסורות לבעליהן אף באונס
- (3) וניחא הא דכתיב בברייתא דנהגו לכנוס בג' מפני הסכנה
- (6) קושיית תוספות לשיטת רש"י
- (א) כיוון דאמרת
- (i) דפרוצות בלא דרשה מסרי נפשייהו שלא ליבעל באונס להגמון
- (ii) משום דחשבי בטעות דנבעלות באונס אסורות לבעליהן
- (iii) ואינן רוצות ליאסר לבעליהן
- (ב) האי מצית מימר
- (i) דאלו דרשינן להו דאונס שרי
- (ii) שבקי הני פרוצות להיתר בעילת אונס דמותרות לבעליהן
- (iii) ועבדי ברצון ונאסרות לבעליהן
- (7) מהרש"א
- (א) אולי נתרץ ככה:
- (i) חוששין שמא ע"י קולא זו עבדי נמי ברצון למי שאינו הגמון ושאינו בועל באונס

(ii) ונמצא דלא שבקי היתירא כשנבעלת לו

(ב) פירכא

(i) מסוגיין משמע דאף פרוצות לא נבעלות ברצון אלא להגמון אשר בלא"ה יבעול באונס

(8) ביאור ע"י הוה אמינא של תוספות לקושיית "ולידרוש להו" ותירוץ "איכא פרוצות וכו'"

(א) קשיא של ולידרוש להו – בדומה לשיטת רש"י

(i) ולידרוש להו דאונס שרי לבעלה ושלא לימסרי נפשיהו ושלא ליהוי סכנה

(ii) ומחמת דכשדרשת להו לא מסרי נפשיהו הוי לה לברייתא למימר מפני האונס ולא מפני הסכנה

(ב) תירוץ של "משום פרוצות" לפי מהרש"ל חלק א' ומהרש"א

(i) אי לא דרשינן להו

(1) צנועות מסרי נפשיהו שלא ליבעל להגמון אפילו באונס

(2) פרוצות

(א) לא מסרי נפשיהו ונבעלות באונס אע"ג דחשבי בטעות דנאסרות לבעליהן

(ב) אבל לא עבדי ברצון ליבעל להגמון

(3) נמצא דאיכא סכנה לצנועות ולא לפרוצות

(ii) אי דרשינן להו

(1) אף צנועות לא מסרי נפשיהו שלא ליבעל באונס

(2) ונמצא דליכא סכנה לצנועות ולפרוצות

(3) ברם מחמת דמקילינן להו עבדי פרוצות אף ברצון להגמון ונאסרות לבעליהן

(4) ומחמת תקלה זו אין למידרש מידי

(iii) נמצא

(1) דמחמת לא דרשינן להו איכא סכנה מיהת לצנועות

(2) וניחא הא דכתיב בברייתא נהגו לכנוס בג' מפני הסכנה

(iv) שים לב

(1) דלשיטה זו לית להקשות דהאיך שבקי היתירא ועבדי איסורא ליאסר לבעליהן

(2) דהרי קבענו אשר לשיטה זו

(3) נבעלות פרוצות באונס אף בדאכתי חשבי בטעות דנבעלות באונס אסורות לבעליהן

(ג) תירוץ של "משום כהנות" בדומה לרש"י

(i) אי דרשינן להו דנבעלות באונס אינן אסורות לבעליהן

(1) צודק דמהני בזה שלא תהא סכנה לצנועות

(2) ברם אכתי תהא סכנה לכהנות דאף באונס אסורות לבעליהן

(3) וניחא הא דכתיב בברייתא נהגו לכנוס בג' מפני הסכנה

(9) במסקנא מקשיין תוספות ב' קושיות להוה אמינא של תוספות

(01) הי לך לשון קושיא א'

(א) "מאי משני משום פרוצות

(ב) דהא אפילו לא דרשינן להו דאונס שרי לא מסרי נפשיהו

(ג) דדוקא צנועות אמרינן [בגמרא] דמסרי נפשיהו"

(11) ביאור מהרש"ל ומהרש"א

(א) מקשין

(i) דכיוון דבלא דרשה

(1) לא מסרי פרוצות נפשיהו ונבעלות באונס אע"ג דחשבי בטעות דנאסרות לבעליהן

(ii) מסתבר נמי

(1) דבלא דרשה עבדי פרוצות אף ברצון ליבעל להגמון דהרי לא איכפת להו דנאסרות לבעליהן

(ב) ובזה מבואר לשון מסקנת תוספות

(i) " דהא אפילו לא דרשינן להו דאונס שרי לא מסרי נפשיהו

(ii) דדוקא צנועות אמרינן [בגמרא] דמסרי נפשיהו"

(ג) שים לב

(i) אשר קושיא זו לית להקשות לשיטת רש"י

(ii) דהרי לשיטת רש"י בלי דרשה אף פרוצות מסרי נפשיהו שלא ליבעל באונס

(ד) שים לב גם כן

(i) דלהלן נקבוע

(1) דמחמת קושיא זו אכן ס"ל תוספות במסקנא

(2) דבלי דרשה נבעלות פרוצות להגמון אפילו ברצון

(21) מהרש"א

(א) קשיא

(i) קבענו לעיל בתד"ה ולדרוש להו (הראשון) לריב"ם

(1) אשר דינא היא דאשת איש תיהרג ואל תעבור שלא ליבעל ברצון לעכו"ם

(2) משא"כ באונס כקרקע עולם היא וליתא לדינא של תיהרג ואל תעבור

(3) ותיקשי דאמאי נקטי תוספות בקושייתן

(א) דאי לא דרשינן להו

(ב) מסתבר דפרוצות מחמת דנבעלות באונס עבדי נמי ברצון

(ב) תירוץ

(i) קבענו דבלא דרשה טועין פרוצות וסברי דאונס דמיא לרצון דתרוייהו אסורות לבעליהן

(ii) ומובן דטועין נמי דסבירא להו דאף נבעלות באונס חייבי מיתות הן

(iii) עכשיו

(1) להוה אמינא של תוספות לא מסרי נפשיהו באונס אע"ג דס"ל דחייבין במיתה

(2) ומובן דעבדי נמי ברצון אע"ג דחייבין במיתה

31) תוספות -- קשיא ב' להוה אמינא של תוספות לפי הבנת מהרש"א

(א) קשיא

- (i) כיוון דאלו דרשינן להו עושין תקנה לצנועות שלא לימסרי נפשיהו בטעות
 - (ii) לא יתכן למנוע מלדרוש להו מחמת תקלה לפרוצות דנאסרות לבעליהן ע"י דעבדי ברצון
- (ב) שים לב אשר קושיא זו עולה אף לשיטת רש"י לפי הבנת מהרש"א
- 41) תוספות -- קשיא א' להוה אמינא של תוספות לשיטת "אי נמי" במהרש"ל

(א) הקדמה

- (i) קבענו אשר "משום כהנות" משמעו
 - (1) דמחמת דאיכא סכנה לכהנות אף לאחר דרשה
 - (2) נייחא לן הא דכתיב בברייתא דנהגו לכנוס בג' מפני הסכנה
- (ii) ומסתבר אשר "משום פרוצות" נמי משמעו בדומה לזה
 - (1) דהיינו דאיכא סכנה לפרוצות
 - (2) והלכך נייחא לן הא דכתיב בברייתא דנהגו לכנוס בג' מפני הסכנה

(ב) קשיא

- (i) ותיקשי דלשיטת הוה אמינא לא אזלינן בדרך זה
 - (1) אלא מסקינן
- (א) דמשום חשש דפרוצות נבעלות נמי ברצון לא דרשינן דאונס שרי
- (ב) ועי"ז איכא סכנה דיקא לצנועות ולא לפרוצות
 - (ג) דהרי פרוצות אף בלי דרשה לא מסרי נפשיהו

51) מהרש"ל

(א) קשיא לשיטת "אי נמי"

- (i) כדי לתרץ קושייתן לשיטת "אי נמי"
 - (ii) אמאי לא מתרצי תוספות לקושייתן בדרכו של רש"י לפי הבנת מהרש"א
 - (1) דבלי דרשה מסרי פרוצות נפשיהו שלא ליבעל באונס
 - (2) ומאחר דלא מצינו למידרש לפרוצות מחשש דעבדי אף ברצון
 - (3) תהא סכנה אף לפרוצות דאף הם מסרי נפשיהו שלא ליבעל באונס
- (ב) תירוץ מהרש"ל
- (i) תוספות ס"ל דלית לן ללכת בדרך זה
 - (1) משום דמשמע להו מסוגיא דידן דפרוצות לא מסרי נפשיהו אף בלי דרשה
 - (2) והיינו דמקשי תוספות: "דדוקא צנועות אמרינן דמסרי נפשיהו"
- (ג) שים לב

- (i) כבר קבענו לעיל טעם אחר למהרש"א אשר בגיני' לא אזלי תוספות בשיטה זו
- 61) ביאור למסקנת תוספות על "ולידרוש להו" ועל "איכא פרוצות" ועל "איכא כהנות" לפי מהרש"א

(א) הקדמה

- (i) קבענו אשר מסקנת תוספות ס"ל
- (ii) דפרוצות נבעלות להגמון בין באונס בין ברצון ובין לפני דרשה בין לאחר דרשה

(ב) שאלה

- (i) האם מצינו לפרש "ולידרוש להו" לשיטה זו באותו אופן דביארנוהו לרש"י ולהוה אמינא דתוספות
- (ii) כלומר

- (1) ולידרוש להו דאונס שרי לבעלה ושלא לימסרי נפשיהו ושלא ליהוי סכנה
- (2) ומחמת דכשדרשת להו לא מסרי נפשיהו הו לה לברייתא למימר מפני האונס ולא מפני הסכנה

(ג) תשובה

(i) לא

- (1) דאלו נפרש לקושית "ולידרוש להו" ככה
- (2) אע"ג

(א) דתירוץ של "איכא כהנות" אתיא שפיר

(ב) דהרי כהנות אף לאחר דרשה מסרי נפשיהו מחמת דאסורות לבעליהן אף בנבעלות באונס

(3) מ"מ לא תתישב תירוץ של "איכא פרוצות"

(ii) דהרי

- (1) מאחר דפרוצות עבדי ברצון אף בלא דרשה
- (2) מצינו למידרש לתועלת צנועות שגם להן לא תהא סכנה מבלי שתהא תקלה לפרוצות
- (3) ונמצא דעדיין תעמוד במקומה קושייתן דאמאי כתיב מפני הסכנה ולא כתיב מפני האונס

(ד) שאלה

(i) אמנם היאך נבאר קושיית "ולידרוש להו" למסקנת תוספות

(ה) תשובה

(i) הכי פירושו

- (1) אמאי נהגו לכנוס ביום ג' ולא ביום ד' מפני הסכנה
- (2) הרי יכולין היו למנוע לסכנה ע"י דרשה לצנועות
- (3) ולפרוצות אין לחוש דהרי אף בלא דרשה לית סכנה להו
- (ו) ולקושיא זו מתישבת שפיר תירוץ של "איכא פרוצות" באופן זה

(i) אע"ג דלפרוצות אין לחוש לסכנה

(ii) מ"מ

(1) איצטריך לן לנהוג לכנוס בג' ולא בד'

(2) כדי שפרוצות לא תיאסרו לבעליהן כד נבעלות להגמון ברצון

(ז) תירוך של איכא כהנות

(i) אף אי דרשת לכהנות

(ii) אכתי איצטריך לנהוג לכנוס בג' ולא בד'

(iii) דהרי כהנות אכתי מסרי נפשיהו שלא ליבעל להגמון באונס

(ח) שים לב

(i) דקושיית מהרש"ל להוה אמינא לשיטת "אי נמי"

(ii) דהיינו

(1) דדוחק למימר אשר תירוך של איכא כהנות משמעו דאיכא סכנה לכהנות

(2) בעוד דתירוך של איכא פרוצות אין משמעו דאיכא סכנה לפרוצות

(iii) לא קשיא לשיטת מסקנת תוספות

(1) דהרי

(א) לא מתרצין בזה מדוע כתיב "מפני הסכנה"

(ב) אלא מתרצין דמשום תקלת פרוצות דנהגו לכנוס בג' ולא בד'

(ט) שים לב עוד

(i) דקשיא ב' דהקשו תוספות להוה אמינא

(ii) דהאיך יתכן

(1) דלא דרשינן להו לצנועת שלא לימסרי נפשיהו

(2) מחמת חשש אשר פרוצות נעשות אסורות לבעליהן

(iii) לא קשה לשיטת מסקנת תוספות

(iv) דהרי כבר הועלנו שלא תהא סכנה לצנועות על ידי שכונסין בג' ולא בד'

(71) המשך מהרש"א

(א) שאלה למסקנת תוספות

(i) האם דרשי להו או לא דרשי להו

(ii) השתא

(1) אם בקושטא דרשי להו

(א) תיקשי אמאי כתיב מפני הסכנה לגבי צנועות

(ב) דהיינו קושיית הגמרא לשיטת רש"י והוה אמינא של תוספות

(2) ואלו בקושטא לא דרשי להו

(א) תיקשי אמאי לא דרשי להו למנוע סכנה מצנועות ביום ד'

(ב) תשובה

(i) לא דרשי להו והיינו טעמא דכתיב מפני הסכנה

(ii) ולא חשו לסכנת צנועות דהרי

(1) לצורך פרוצות כבר איצטרכי להו לנהוג לכנוס בג'

(2) ובזה כבר הועילו שלא תהא סכנה לצנועות

ג) קשיא

(i) בסוף סוגיין

(1) בדאכתי סבירא לן אשר הגמון יכול להיות דיבא ביום ג'

(2) ומקשין דניעקרי' לתקנה דזימנין אתא אף בג'

(ii) במקום קושיא זו הוי לה לגמרא להקשות

(1) דלידרוש להו לצנועות דאונס שרי

(2) ולכן אף אלו יבא הגמון ביום ג' לא תהא בו סכנה לצנועות

ד) תירוץ א'

(i) אכן כשנהגו לכנוס ביום ג' אז דרשי להו לצנועות

(ii) קשיא

(1) א"כ תיקשי הא דכתיב מפני הסכנה

(iii) תירוץ

(1) הא דכתיב מפני הסכנה משמעו

(א) לסכנה לכהנות

(ב) ואף

(i) לסכנה לצנועות דהיתה ביום ד'

(ii) דהרי לא דרשי להן עד שנהגו לכנוס ביום ג'

ה) תירוץ ב'

(i) כבר דרשי להו ביום ד' לפני שנהגו לכנוס בג'

(ii) ולא כתיב בברייתא מפני הסכנה אלא משום כהנות

תוספות ד"ה ותו התם

(1) ברייתא

(א) רישא

(i) מסכנה ואילך נהגו לכנוס בג'

(ב) סיפא

(i) ובשני לא יכנוס ואם מחמת האונס מותר

(2) גמרא

(א) שאלה

(i) האם יכול להיות אשר "אונס" בסיפא משמעו אותו עובדא דברישא מיקרי "סכנה"

(ב) תשובה

(i) לא

(ii) "התם [ברישא לגבי סכנה] נהגו הכא [בסיפא לגבי אונס] מותר"

(ג) תשובה כמבואר ברש"י

(i) אי אמרת אשר "אונס" בסיפא משמעו אותו עובדא דברישא מיקרי "סכנה"

(ii) תיקשי אמאי שונין דיניהם

(iii) דהיינו

(1) לגבי סכנה ברישא כתיב נהגו

(א) דמשמעו דרובם נהגו לכנוס בג'

(2) משא"כ לגבי אונס בסיפא כתיב מותר

(א) דמשמעו דדיקא יחידים הקילו לכנוס ביום ב'

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי אמרו דהני דינים שונין הן

(ii) הרי מצינו לפרש ד"אונס" וסכנה תרוייהו סכנה נינהו

(1) ולא מוחין אלו רובן כנסו ביום ג'

(2) וגם לא מוחין אם יחידים מקילים יותר לכנוס ביום ב'

(ב) תירוץ א'

(i) אכן מטעם קשיא זו מסקי תוספות דפירוש רש"י אינו מיושב

(ג) תירוץ ב'

(i) לא מסתבר להתיר מילתא דסכנה ליחיד טפי מלרבים

(4) עיין בד"ה איתפרווא דידי'

תד"ה בג' מיהו לכנוס

- (1) ברייתא
 - (א) בתולה נשאת ליום ד'
 - (ב) ברם אלו אמרי אשר שר צבא בא לעיר מקדימין אף ליום ב'
- (2) גמרא
 - (א) קשיא
 - (i) אי דאתי וחלף ליעכב
 - (ii) כלומר
 - (1) אלו אתי ביום ד' וחליף לאלתר
 - (2) אמאי מקדימין כל עיקר
 - (3) הלא מצינן ליעכב עד דחליף באותו יום ד' ולכנוס לאח"כ באותו יום
- (ב) תירוץ
 - (i) "לא צריכא דאתי וקבע"
 - (3) תירוץ לפי הבנת רש"י
 - (א) שר צבא מצי מיעכב יותר מיום אחד
 - (ב) ואין אנו יודעין מתי יצא
 - (ג) ע"כ עלינו להקדים ולכנוס
 - (4) תירוץ לפי הבנת ר"י
 - (א) שר צבא אינו מעכב יותר מיום אחד
 - (ב) ואפ"ה
 - (i) מאחר דשר צבא שבא ביום ד' מצי מיעכב עד סוף יום ד' ולכן לא יהא בידינו לכנוס ביום ד'
 - (ii) ע"כ עלינו להקדים ולכנוס
- (5) המשך גמרא
 - (א) קשיא
 - (i) בג' מיהו לכנוס
 - (ב) תירוץ
 - (i) אספרווא דידי' בג' קאתי
 - (6) תוספות כמבואר במהרש"א
 - (א) קשיא
 - (i) כשמקשים בג' מיהו לכנוס
 - (ii) אמאי לא מתרצי דאתא שר צבא ביום ג' וע"כ דמקדים ליום ב'
 - (ב) תירוץ

- (i) לא מצית לאוקמה בדאתא ביום ג'
(ii) דאם כן תיקשי דיכנוס בד'
(7) מהרש"ל ומהרש"א על תירוץ של תוספות
(א) לשיטת ר"י שפיר מתרצין תוספות
(i) דליכא להקשות דמיירי כשבא שר צבא בג'
(ii) דמאחר דשר צבא אינו מעכב אלא עד סוף היום בו בא
(iii) אלו בא בג' יצא בג'
(1) ומוטל עלינו
(א) לכנוס בד' דהיינו יום של עיקר התקנה
(ב) ולא להקדים ולכנוס בב'
(ב) אבל לרש"י
(i) עדיין קושיית תוספות עומדת
(ii) דהרי לשיטת רש"י לא יודעין עד מתי יעכב ובלית ברירה מוכרח להקדים לב'
(8) מהרש"ל
(א) תירוץ לקושיית תוספות על רש"י
(i) אע"ג כשבא שר צבא בג' יכול להיות דמעכב יותר מיום אחד
(ii) מ"מ
(1) לא עקרינן תקנתא דיום ד' אי לאו דבא שר צבא ביום ד'
(2) אבל
(א) היכא דלא בא עד יום ג'
(ב) דלא נתחדש מידי ביום התקנתא דהיינו יום ד'
(ג) לא עקרינן לתקנתא דיום ד'
(ב) קשיא
(i) הרי מתרצין בגמרא דמקדימין ליום ב' כשאספרווא דידי' בג' קאתי
(ג) תירוץ
(i) מאחר דשר צבא גופי' בד' קאתי
(ii) מצינן לעקור לתקנתא אף מחמת איספרווא דבאו בג'
(9) מהרש"א
(א) תירוץ לשיטת רש"י
(i) היינו טעמא דלא מיתרצי דמיירי בבא בג'
(ii) דא"כ אין לדבר סוף
(1) דמאי שנא דנקטו בב' מחמת דבא בג' ומצי לעכב בלי קץ אשר בכך ע"כ להקדים ליום ב'
(2) הרי מצי נמי לאוקמא בבא בב' אשר בכך ע"כ להקדים ליום א'

(ב) קשיא

(i) אף לר"י נתרץ

(1) דליכא לאוקמה בשר צבא דאתא בג'

(2) דאם כן אין לדבר סוף דאף אם יבא ביום ב' נצטרך להקדים ליום א'

(ג) תירוץ

(i) מאחר דלשיטת ר"י אין שר צבא מעכב יותר מיום אחד

(ii) בין בבא ביום ב' בין בבא ביום בג' בפשיטות אינו מקדימין כלל אלא מעכבין ליום ד'

(iii) ולכן לא שייך למימר אין לדבר סוף

תד"ה איספרווא דידי'

(1) ברייתא

(א) בתולה נישאת ליום רביעי

(ב) ומסכנה ואילך

(i) כשאמרו בתולה הנשאת ביום ד' תיבעל להגמון תחלה

(ii) נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים

(ג) ובשני לא יכנוס

(ד) ואם מחמת האונס מותר

(2) רש"י

(א) "ובשני לא יכנוס" בשעת הסכנה איירי

(ב) וקא משמע לן דאף בשעת הסכנה לא מקדימין ליום ב'

(ג) משא"כ מחמת האונס דמותר לכנוס ביום ב'

(3) גמרא

(א) שאלה

(i) האם אונס משמעו דומה לסכנה דהיינו דתיבעל להגמון תחלה

(ii) או דמשמעו מילתא אחריתא

(4) תוספות ד"ה ובשני לא יכנוס

(א) קושיית ר"י לרש"י

(i) מאחר דרש"י ס"ל

(1) דלסכנה אין מקדימין אלא יום אחד ליום ג'

(2) משא"כ לאונס דמקדימין אף ליום ב'

(ii) הו"ל לגמרא למיפשט בפשיטות דע"כ דאונס מילתא אחריתא הוא

(ב) שיטת ר"י

(i) אלא מוכרח שלא כרש"י

(ii) ואשר

(1) בשני לא יכנוס לא איירי בסכנה דבסכנה אכן כונס אף בב'

(2) ודהא דכתיב ומפני הסכנה נהגו לכנוס בג' לאו דוקא הוא

(3) והלכך ניחא דיכול להיות דאונס לאו מילתא אחריתא הוא

(5) המשך גמרא

(א) תשובה

(i) ע"כ דאונס מילתא אחריתא הוא

(ii) דאל"ה מאי שנא דבסכנה כתיב "נהגו" ובאונס כתיב "מותר"

6) ביאור רש"י ותוספות על התם נהגו הכא מותר

(א) רש"י

(i) נהגו דכתיב בברייתא לגבי סכנה משמעו אשר רובם הקדימו לכנוס לפני יום ד'

(ii) מותר דכתיב בסיפא לגבי אונס משמעו אשר יחידים הקדימו לכנוס לפני יום ד'

(ב) ר"י

(i) נהגו דכתיב בברייתא לגבי סכנה משמעו דדוקא בדיעבד הקדימו לכנוס לפני יום ד'

(ii) מותר דכתיב בסיפא לגבי אונס משמעו דאף לכתחלה הקדימו לכנוס לפני יום ד'

7) מהרש"א

(א) קשיא לרש"י דמייתי לה מהרש"א לעיל בד"ה ותו

(i) לרש"י למה מסקי בגמרא דיש להן דינים שונים ודלכך מוכרח דאונס מילתא אחרייתא היא

(1) הרי מצינן למימר דאונס לאו מילתא אחרייתא היא

(א) דרבים נהגו להקדים יום אחד – והיינו דכתיב נהגו לגבי "סכנה" של בעילת הגמון

(ב) וליחידים מתירים להקדים ב' ימים – והיינו דכתיב מותר לגבי "אונס" של הגמון

(ב) קשיא לר"י

(i) אמאי מקשי ר"י לרש"י דמוכרח דבסכנה מקדימין ב' ימים דאל"ה מוכרח דאונס מילתא אחרייתא היא

(ii) הרי לרש"י מצינן למימר כדאמרן דאונס לאו מילתא אחרייתא היא ודין אחד יש להן

(1) דרבים נהגו להקדים יום אחד

(2) וליחידים מתירים להקדים ב' ימים

8) המשך גמרא

(א) שאלה

(i) השתא דקבענו דאונס מילתא אחרייתא הוא

(ii) אכן מאי משמעו של "אונס"

(ב) תשובה

(i) דקא אתא שר צבא וחוטף צרכי סעודה

(ii) פרטי תשובה זו אינן מעניננו

9) תוספות ד"ה איספרווא

(א) קשיא ("קשיא של יום אחד בסכנה")

(i) לא מסתבר

(1) דמשום אונס דצרכי סעודה מקילין ועקרין לתקנתא ב' ימים ליום ב'

(2) ומחמת סכנה דתיבעל להגמון מחמירין שלא ליעקר לתקנתא אלא יום אחד ליום ג'

(ב) תירוץ

(i) בעילת הגמון שכיח ואי עקרין שני ימים תשתכח לתקנה

(ii) משא"כ אונס שר צבא אינו אלא אקראי בעלמא ואף אלו עקרינן ב' ימים לא תשתכח לתקנה
(ג) ולכאורה
(i) לא מקשי קושייתם אלא לשיטת רש"י דבסכנה לא מקדימין אלא יום אחד
(ii) דהרי לשיטת ר"י דבין בסכנה בין באונס מקדימין ב' ימים לא קשה מידי
(01) מהרש"ל

(א) שיטת ר"י אשר בסכנה כונס אף ביום ב' בעצם דוחק הוא
(i) דפשטות משמעו של "ובסכנה נהגו לכנוס בג"י היינו דכונס ביום ג' דוקא
(ב) ולכן נראה למהרש"ל
(i) דלאחר דמסקינן דאונס מילתא אחריתא הוא
(ii) ולא איצטריך לן עוד לדחוקי אשר "ובסכנה נהגו לכנוס בג"י לאו דוקא הוא
(iii) מסתבר דאף ר"י ס"ל כרש"י אשר בסכנה מקדימין דיקא ליום ג' ולא ליום ב'
(ג) ונמצא דקושיית "יום אחד בסכנה" של תוספות עולה אף לשיטת ר"י
(11) מהרש"א

(א) קבענו דלר"י
(i) משמעו של "נהגו" היינו דמחמירין ולא אורויי מורין לכתחלה
(ii) ומשמעו של "מותר" היינו דמקילין ואפילו אורויי מורין לכתחלה
(ב) ותיקשי
(i) אף אלו ר"י לא ס"ל כמהרש"ל ובסכנה מקדים ב' ימים כבאונס
(ii) מ"מ הוי להו לתוספות מיהת להקשות לר"י קושיא זו:
(1) קשיא (קשיא של נהגו ומותר)

(א) לא מסתבר
(i) להחמיר בסכנה דלא נהגו אלא בדיעבד
(ii) ולהקיל באונס דמותר ואפילו אורויי מורין
(iii) והוי להו לתרץ לקושיא זו באופן דתרצו לקשיא של "יום אחד בסכנה"
(1) דהיינו

(א) דבעילת הגמון שכיח ואי אורויי מורין תשתכח תקנה דלן
(ב) משא"כ אונס שר צבא אינו אלא אקראי בעלמא

(ג) ותיקשי עוד
(i) אלו ר"י בשיטת מהרש"ל אזל
(ii) אשר קבענו דמצינן להקשות לר"י בין קושיית "יום אחד בסכנה" בין קושיית "נהגו ומותר"
(ד) עדיפא הו"ל לתוספות להקשות לר"י קושיא של "נהגו ומותר" מלהקשות קושיא של "יום אחד באונס"

(i) משום דקושיית "נהגו ומותר" מבוססת על אותם מילים "נהגו" ו"מותר"

(ii) דעליהם מקשי גמרא גופה לעיל "התם נהגו הכא מותר"

דף ד.

תד"ה ובוועל

(1) ברייתות

(א) רישא

(i) מת אביו של חתן או אמה של כלה

(ii) מכניסין את המת לחדר ובוועל בעילת מצוה ופורש

(ב) סיפא

(i) ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות

(ii) וכל אותן הימים [ימי משתה וימי אבילות] הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים

(1) כלומר

(א) דלא זו בלבד דאיכא איסור תשמיש

(ב) אלא אף זו דאין נאמנין להתיחד

(2) ר' יוחנן

(א) אע"ג דאין אבילות במועד

(ב) מ"מ דברים של צינעא נוהג במועד כלומר דאבל אסור בתשמיש במועד

(3) גמרא

(א) הקדמת תוספות

(i) גמרא סבירא לה אשר שבעת ימי המשתה יש להן דין מועד

(ב) ולכן

(i) הא דקתני בסיפא אשר

(1) כל אותן הימים ושבעת ימי המשתה בכלל

(2) הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים

(ii) דמשמעו

(1) דחתן וכלה אין נאמנין להתיחד

(2) ומכ"ש דאסורין בתשמיש

(iii) מסייע לר' יוחנן דאבל אסור בתשמיש במועד

(4) תוספות ד"ה בועל בעילת מצוה כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי ברישא כתיב דבוועל בעילת מצוה

(ii) הרי דמשנה עומדת בניגוד לר' יוחנן

(ב) תירוץ

(i) איתא להלן בגמרא דהא דקתני ברישא דבוועל בעילת מצוה

- (1) היינו דוקא בקודם לקבורה דאכתי לא חל עליו אבילות
- (2) אבל לאחר דחל עליו אבילות אסור בתשמיש ואפילו בבעילת מצוה
- ג) שאלה
- (i) מנלן דברישא שרי למיבעל בעילת מצוה דיקא לפני חלות אבילות
- ד) תשובה
- (i) מהא דכתיב ברישא דמכניסין את המת לחדר ובוועל בעילת מצוה ופורש
- (ii) משמע דלא בעיל לאחר שמוציאין למת מחדר וקוברין אותו
- ה) קשיא
- (i) אם כן מרישא גופה מצינו למידק דאבל אסור בתשמיש לאחר קבורה
- (ii) ואמאי קא סמכי דיקא אסיפא
- ו) תירוץ
- (i) ברישא מצינו למידחק ולמימר דלאו דוקא דבוועל לפני דחל אבילות
- (ii) ברם
- (1) לאחר דדייקינן מסיפא דחתן אסור בתשמיש באבילות
- (2) מובן
- (א) שלא להקשות מרישא לסיפא
- (ב) דע"כ רישא משמעו דבוועל בעילת מצוה דיקא קודם שחל אבילות
- ז) קושיית רשב"א
- (i) מיהת מצינו למידק מרישא דכתיב בו "ופורש" דאסור בכל תשמיש שאינו בעילת מצוה
- (ii) ולמילף מינה דכוותי' במועד אבל אסור בתשמיש שאינו בעילת מצוה
- (iii) וחזרה קושיא לדוכתא דאמאי איצטריך לדיוקא מסיפא
- ח) תירוץ ר"י
- (i) הקדמה
- (1) למשנה ראשונה אין לדם בתולים דין נדה ואינו אוסר בתשמיש
- (2) למשנה אחרונה יש לדם בתולים דין נדה ואוסר בתשמיש
- (ii) השתא
- (1) אלו הוינו סומכין
- (א) ארישא דכתיב בי' דחתן פורש לאחר בעילת מצוה
- (ב) לסייעתא דתשמיש אסור לאבל במועד
- (2) הוינו מצינו להפריך סייעתא זו ככה
- (א) האי איסור תשמיש ברישא לאו מכח אבילות אתיא
- (ב) אלא
- (i) דמתניתין ס"ל כמשנה אחרונה

- (ii) ואיסור תשמיש דחתן אתיא מן דין דם נדות של דם בתולים בבעילת מצוה
- (ג) ולכן
- (i) לגבי אבילות במועד שלא לגבי חתן דליכא דם בתולים
- (ii) יכול להיות דליכא איסור תשמיש
- (ט) קשיא לגמרא
- (i) אם כן
- (1) האיך מצית מידק מסיפא מהא דהוא ישן בין האנשים אשר דברים של צינעא נוהגין במועד
- (2) דלמא
- (א) הא דאין נאמנין להתיחד
- (ב) אינו מטעם איסור תשמיש מכח אבילות
- (ג) אלא מטעם איסור תשמיש משום נדות דדם בתולים למשנה אחרונה
- (י) תירוצ
- (i) הקדמה א'
- (1) שלא כרישא דמדובר באיסור תשמיש ולא כתיב בי' איסור יחוד
- (2) בסיפא מדובר באיסור יחוד דאתיא מכח איסור תשמיש
- (ii) הקדמה ב'
- (1) מימרא דרב יוסף ברי' דרבא בסוגיין
- (א) חתן שבעל ולאח"כ פירסה אשתו נדה נאמנים להתיחד
- (2) שאלה
- (א) מאי שנא מחתן שחל עליו אבילות
- (ב) דאע"פ שבעל בעילת מצוה אין נאמנין להתיחד
- (3) תשובה
- (א) אבילות קילא לי' מנדה
- (iii) עכשיו
- (1) הגם דאיסור תשמיש ברישא יכול להיות דמבוסס על דם בתולים למשנה אחרונה
- (א) ולכן מרישא ליכא סייעתא דאיכא איסור תשמיש לאבל
- (2) שאני איסור יחוד בסיפא
- (א) דע"כ דאתיא מאיסור תשמיש של אבילות לחתן
- (ב) ודלא אתיא מאיסור תשמיש לדם בתולים למשנה אחרונה
- (3) דהרי קבענו לרב יוסף ברי' דרבא
- (א) דאפילו לחתן שפירסה אשתו דם נדות ממש ליכא איסור יחוד
- (ב) ומכ"ש דליכא איסור יחוד לדם בתולים דלא חשיבא דם נדות אלא למשנה אחרונה
- (5) מהרש"א

- (א) קשיא
- (i) מאחר דבסיפא מדובר בחתן שמת אביו ובעל בעילת מצוה
- (ii) נמצא
- (1) דאית בי' איסור תשמיש מצד אבילות
- (2) ולמשנה אחרונה אית בי' ג"כ איסור תשמיש משום דם נדות של דם בתולים
- (iii) ותיקשי
- (1) דמאחר דאמרת דנדה לא קיל לי' כאבילות
- (א) הוי לן למימר דנאמנים להתיחד
- (ב) מחמת אותו איסור תשמיש של דם בתולים דלמשנה אחרונה דומה לדין דם נדות
- (ב) תירוץ דחוק של "יש מתרצים"
- (i) בסיפא איירי במוכת עץ או בבחור שנשא אלמנה דאין להן דמים
- (ii) קשיא
- (1) בברייתא מדובר בשבעת ימי משתה ולא מצית למימר דמדובר באלמנה
- (iii) תירוץ
- (1) יכול להיות דמדובר בחתן שנשא אלמנה
- (2) דלית דם בתולים ואפילו הכי איכא שבעת ימי משתה
- (ג) תירוץ מהרש"א על פי הרא"ש
- (i) לבסוף מוכרח דברייתא כמשנה ראשונה אתיא דלית לדם בתולים דין דם נדות
- (ii) ולכן ליכא חומר דדם נדות אשר בגיני' הוי נאמנים להתיחד
- (6) מועד קטן כד.
- (א) רב ושמואל ס"ל דתשמיש בשבת של ז' ימי אבילות רשות
- (7) תד"ה אבל דברים של צינעא
- (א) קשיא לרב ושמואל
- (i) קבענו מברייתא דידן אשר חתן שמת אביו אסור בתשמיש
- (ii) וגם קבענו לר' יוחנן
- (1) דמועד דין חתן אית לי'
- (2) ודלהכי ברייתא מסייע לי' דאבל אסור בתשמיש במועד
- (iii) ומסתבר דאבל אסור בתשמיש ג"כ בשבת דאין סברא לחלק בין מועד לשבת
- (ב) תירוץ
- (i) רב ושמואל פליגי אר' יוחנן וס"ל דבין מועד בין שבת לית להו דין חתן
- (ii) ולכן
- (1) הגם דאיכא איסור תשמיש לחתן שמת אביו
- (2) לית למידק מינה איסור תשמיש בשבת ובמועד למי שאינו חתן

(ג) קשיא

(i) בתוך י"ד ימי משתה ואבילות של איסור תשמיש בברייתא דידן

(ii) מוכרח דנכללת שבת

(iii) הרי

(1) דמיהת ביום שבת איכא איסור תשמיש לחתן

(2) ותיקשי לרב ושמואל דס"ל

(א) בדרך כלל בין לחתן בין למי שאינו חתן

(ב) דלית איסור תשמיש לאבל בשבת

(8) המשך מהרש"א בד"ה ובוועל

(א) קשיא

(i) ליתרצי תוספות לרב ושמואל

(1) דלעולם חתן דומה לשבת ומועד ודבכולן ליכא איסור תשמיש

(2) ואיסור תשמיש בברייתא

(א) לאו משום אבילות אתיא

(ב) אלא משום דם נדות של דם בתולים של בעילת מצוה

(ג) דברייתא אזלא בשיטת משנה אחרונה

(ב) תירוץ

(i) קבענו לרב יוסף בר' דרבא

(1) דחתן שפירסה אשתו נדה נאמנין להתיחד

(2) ודהלכך מוכרח

(א) דאיסור תשמיש בברייתא משום אבילות נגעו בה

(ב) ואבילות קילא לי' מנדה ולהכי באבילות אין נאמנים להתיחד

(ii) ובזה מיושב דמקשי בתוספות דברייתא לא אתיא כרב ושמואל

(ג) קשיא א'

(i) דלמא

(1) רב ושמואל פליגי על רב יוסף בר' דרבא

(2) וס"ל דחתן שפירסה אשתו נדה אין נאמנין להתיחד

(3) ולכן יכול להיות דאיסור יחוד מדם בתולים אתיא ולא מאבילות

(ד) קשיא ב'

(i) ואף אלו אמרת דרב ושמואל ס"ל כרב יוסף בר' דרבא בחתן

(1) דליכא איסור יחוד לחתן מחמת איסור תשמיש לדם נדות

(ii) דלמא ס"ל נמי כשיטת ר"מ הלוי דמייתי לה רא"ש אשר

(1) הגם דלמשנה אחרונה יש לדם בתולים דין דם נדות ואסורין בתשמיש

(2) מ"מ קילא לי' לחתן דם בתולים מדם נדות והלכך בדם בתולים אסורין נמי להתיחד

(3) ולכן יכול להיות דאיסור תשמיש ואיסור יחוד מדם בתולים אתיא ולא מאבילות

(9) המשך מהרש"א

(א) קשיא לשיטת ר"מ הלוי

(i) לשיטה זו הדרא קושיית תוספות על הגמרא לדוכתה

(ii) דהרי

(1) השתא דאמרת דיכול להיות דבסיפא אין נאמנין להתיחד מכח איסור תשמיש דמבוסס על דם בתולים

(2) מנא לה לגמרא דסיפא דברייתא מסייע לי' לר' יוחנן דאבל אסור בתשמיש במועד מחמת איסור תשמיש של אבילות

(01) מהרש"א ד"ה אבל דברים

(א) קשיא

(i) אמאי לא מפרשי תוספות

(1) דגמרא דקאמרי דברייתא מסייע לר' יוחנן

(2) לא מבוסס על דדמי מועד לחתן

(3) אלא

(א) בדומה לקושייתן לרב ושמואל

(ב) דמבוסס

(i) על שבת דנכללת בימי משתה וימי אבילות

(ii) אשר לברייתא אסורין להתיחד בהן

(ב) תירוץ

(i) לא יתכן

(1) דאי הכי במקום אמרם בגמרא "מסייע לי' לר' יוחנן דאמר

(א) אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים של צינעא נוהג במועד"

(2) הוי להו למימר

(א) "מסייע לי' לר' יוחנן דאמר

(ב) אע"פ שאמרו אין אבילות בשבת אבל דברים של צינעא נוהג בשבת"

תד"ה אבל איפכא לא ובא"ד אבל אותו

- (1) מועד קטן כג. כמבואר שם בתוספות
 - (א) מתה אשתו ויש לו בנים גדולים מותר לשאת לאחר ג' רגלים
 - (ב) מתה אשתו ואין לו בנים מותר לשאת "לאלתר" ולכאורה אף בז' ימי אבילות
 - (ג) מתה אשתו והניחה לו בנים קטנים מותר לשאת "לאלתר" ולכאורה אף בז' ימי אבילות
- (2) דיוק מברייטא דידן כמבואר בגמרא ובתוספות
 - (א) בחור שמתה אמו ואין לו בנים אינו נושא עד לאחר ז' ימי אבילות
- (3) תוספות חלק א'
 - (א) קשיא
 - (i) מאי שנא בחור שמתה אמו ואין לו בנים דאינו נושא לאלתר
 - (ב) תירוץ א'
 - (i) הא דקאמרי במועד קטן דמי שאין לו בנים נושא "לאלתר" משמעו (1) דנושא לאחר ז' ימי אבילות בדומה לבחור שמתה אמו
 - (ג) תירוץ ר"י כמבואר במהרש"א
 - (i) הא דקאמרי במועד קטן דמי שאין לו בנים נושא "לאלתר" משמעו (1) דמותר לשאת לאחר ל' יום
 - (2) ומקרי לאלתר ביחס לג' רגלים לגבי מי שיש לו בנים גדולים
- (4) תוספות חלק ב'
 - (א) מעובדא
 - (i) שמתה אשתו של יוסף הכהן והניחה לו בנים קטנים ונשא אחותה (ii) וכתוב דלא בא עלי' עד "לזמן מרובה"
 - (ב) מוכח דמי שיש לו בנים קטנים אינו בא עלי' עד לאחר ל' יום דהיינו זמן מרובה
- (5) מהרש"א
 - (א) קשיא
 - (i) דלמא היינו טעמא דיוסף הכהן לא בעל עד לאחר ל' יום
 - (ii) משום דאשה שנשא עכשיו אבילה היתה מצד מיתת אחותה
 - (iii) אבל בעלמא מותר לבעול לאחר ז' יום
 - (ב) תירוץ
 - (i) לא נראה להן לחלק בשביל זה

תד"ה אבל דברים

עיין בתד"ה ובוועל

דף ד:

רש"י ד"ה ונוהגת ותד"ה ומי שאני ובא"ד אבל לרב יוסף

(1) ברייתא א'

(א) מת אביו של חתן

(i) בועל בעילת מצוה ופורש דאסור בתשמיש מחמת אבילות

(ii) והוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים

(1) דאין נאמנין להתיחד כשהן אסורין בתשמיש מחמת אבילות

(2) ברייתא ב'

(א) חתן שפירסה אשתו נדה דאסור בתשמיש מחמת דם נדות

(ב) הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים

(i) דאין נאמנין להתיחד כשהן אסורין בתשמיש מחמת דם נדות

(3) רב יוסף בר' דרבא משמי' דרבא

(א) הקדמה

(i) יצרו תקפו ביותר בדאכתי לא בעל

(ii) מסתבר דנאמנין להתיחד יותר היכא דאין יצרו תוקפו מהיכא דיצרו תקפו

(iii) ומסתבר דנאמנין להתיחד יותר באיסור דחמיר לי' מבאיסור דקיל לי'

(ב) עכשיו

(i) הגם

(1) דבברייתא א' דאיסור תשמיש שלו אתי מכח **אבילות**

(2) אין נאמנים להתיחד אפילו לאחר בעילת מצוה כשאין יצרו תקפו

(ii) מ"מ

(1) בברייתא ב' דאיסור תשמיש שלו אתי מכח **דם נדות**

(2) נאמנין להתיחד לאחר בעילה משום שאין יצרו תקפו

(iii) והיינו טעמא

(1) דאבילות קילא לי' מנדה

ברייתא א'	חתן באבילות אפילו לאחר שבעל	אין נאמנים להתיחד	אבילות קילא לי' מנדה
ברייתא ב'	חתן שפירסה אשתו נדה לאחר שבעל	נאמנין להתיחד	נדה חמיר לי' מאבילות

(4) ברייתא ג'

(א) מי שאינו חתן שפירסה אשתו נדה אסורה אשתו במזיגת הכוס

(5) ברייתא ד'

(א) אבל שאינו חתן דאסור בתשמיש מחמת אבילות מותרת אשתו במזיגת הכוס

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנים להתיחד	אבילות קילא לי' מגדה
ברייתא ב' חתן לאחר שבעל	גדה	נאמנים להתיחד	גדה חמיר לי' מאבילות
ברייתא ג' מי שפירסה אשתו גדה שלא בשעת חופתו	גדה	אין נאמנים במזיגת הכוס וכו'	
ברייתא ד' אבל שלא בשעת חופתו	אבילות	נאמנים במזיגת הכוס וכו'	

(6) גמרא

(א) ברייתא ב' מתאים לברייתא ג'

(i) דגוזרין ביותר במזיגת הכוס מביחוד

(ii) ולכן

(1) בברייתא ב' ליכא איסור יחוד באשתו גדה

(2) ובברייתא ג' איכא איסור מזיגת הכוס באשתו גדה

(ב) ברם תיקשי לרב יוסף בר' דרבא

(i) מאחר דאמרת דאבילות קילא לי' מגדה

(ii) מאי טעמא

(1) דבברייתא ג' באשתו גדה אין נאמנים במזיגת הכוס

(2) ודבברייתא ד' באבילות נאמנים להתיחד וליכא איסור מזיגת הכוס

(ג) תירוץ לרב יוסף בר' דרבא

(i) הקדמה

(1) ברייתא א' באבילות דידי' משתעי משא"כ ברייתא ד' דאבילות דידה משתעי

(ii) השתא

(1) דיקא באבילות דידי' אמרינן דאבילות קילא לי' מגדה

(2) והיינו טעמא

(א) דבברייתא א' אין נאמנים להתיחד באבילות

(ב) ובברייתא ב' נאמנים להתיחד באשתו גדה

(iii) משא"כ באבילות דידה דנאמנים במזיגת הכוס משום דאינה שומעת לו

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנין להתיחד	אבילות דידי'	שומעת לי'	אבילות דידי' קילא לי' מגדה
ברייתא ב' חתן לאחר שבעל	גדה	נאמנים להתיחד			גדה חמיר לי' מאבילות דידי'
ברייתא ג'	גדה	אין נאמנים במזיגת הכוס וכו'			גוזרין ביותר במזיגת הכוס מביחוד ולא מהני הא דחמיר לי'
ברייתא ד'	אבילות	נאמנים במזיגת הכוס	אבילות דידה	לא שומעת לו	באבילות דידה לא גוזרין במזיגת הכוס

(7) מהרש"א

(א) שים לב

- (i) דמאחר דקבענו לעיל דגוזרין יותר במזיגת הכוס מבאיסור יחוד
- (ii) מוכרה דבברייתא א' מכ"ש דאסור במזיגת הכוס
- (iii) ומוכרה ג"כ דבברייתא ד' מותרין להתיחד

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנין להתיחד ומכ"ש דאין נאמנים במזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לי'	אבילות דידי' קילא לי' מנדה ומכ"ש דאין נאמנים במזיגת הכוס
ברייתא ב' חתן לאחר שבעל	נדה	נאמנים להתיחד			נדה חמיר לי' מאבילות דידי'
ברייתא ג'	נדה	אין נאמנים במזיגת הכוס וכו'			גוזרין ביותר במזיגת הכוס מביחוד ולא מהני הא דחמיר לי'
ברייתא ד'	אבילות	נאמנים במזיגת הכוס ומכ"ש דנאמנים להתיחד	אבילות דידה	לא שומעת לו	באבילות דידה לא גוזרין אפילו במזיגת הכוס ומכ"ש דלא גוזרין איסור יחוד

(8) ברייתא ה'

(א) רישא

(i) מי שמת חמיו (אבי אשתו) דהיינו אבילות דידה

(ii) נוהג עמה אבילות

(ב) סיפא

(i) היא שמת חמיה (אבי בעלה) דהיינו אבילות דידי'

(ii) נוהגת עמו אבילות

(9) גמרא

(א) קשיא

(i) מדלא קתני בסיפא דבברייתא ה' באבילות דידי' דהוא ישן בין האנשים

(ii) משמע דאפילו באבילות דידי' לא אמרינן דאסור להתיחד

(iii) ותיקשי הא דאמרת דבברייתא א' איכא איסור יחוד לאבילות דידי'

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנין להתיחד ובמזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לו	אבילות דידי' קילא לי' מנדה ומכ"ש דאסור במזיגת הכוס
ברייתא ה' בסיפא	אבילות	לכאורה נאמנין להתיחד	אבילות דידי'	שומעת לו	קשיא הרי סותרת לברייתא א'

(ב) תירוק א'

(i) באבילות דידי' בברייתא ה' תני הוא ישן בין האנשים וכו'

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנין להתיחד ובמזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לי'	אבילות דידי' קילא לי' מנדה ומכ"ש דאסור במזיגת הכוס
ברייתא ה' בסיפא	אבילות	אין נאמנין להתיחד	אבילות דידי'	שומעת לו	וניחא דמתאים לברייתא א'

(01) מהרש"א ד"ה ונוהגת

(א) שים לב

(i) דבעוד דלא תרצו תני הוא ישן וכו' הוינו יכולין להקשות גם קושיא זו

(1) בברייתא ה'

(א) לא זו בלבד דלא כתיב בה איסור יחוד

(ב) אלא אף זו דלא כתיב בה איסור מזיגת הכוס

(ג) דלכאורה מצינו לדייק מינה דבאבילות דידי' ליכא איסור דמזיגת הכוס

(2) ותיקשי

(א) דהרי קבענו לגבי ברייתא א'

(ב) דאיכא איסור מזיגת הכוס באבילות דידי'

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנין להתיחד ובמזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לו	אבילות דידי' קילא לי' מנדה ומכ"ש דאסור במזיגת הכוס
ברייתא ה' בסיפא	אבילות	לכאורה נאמנין להתיחד	אבילות דידי'	שומעת לו	קשיא הרי סותרת לברייתא א'
ברייתא ה' בסיפא	אבילות	לכאורה נאמנין אף במזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לו	קשיא הרי סותרת לברייתא א'

(ב) ברם

(i) תירוץ א' דגמרא לקושיא דמקשי לגבי יחוד

(1) דהיינו דאכן בברייתא ה' תני דאיכא איסור יחוד באבילות דידי'

(ii) עולה נמי לתרץ אף קושיא זו לגבי מזיגת הכוס

(iii) משום דקבענו

(1) דביותר גזרינן באיסור מזיגת הכוס מביחוד

(א) והשתא דקבענו דאיכא איסור יחוד לאבילות דידי' בברייתא ה'

(ב) מכ"ש דאיכא נמי איסור מזיגת הכוס באבילות דידי' בברייתא ה'

ברייתא א' חתן אפילו לאחר שבעל	אבילות	אין נאמנין להתיחד ובמזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לי'	אבילות דידי' קילא לי' מנדה ומכ"ש דאסור במזיגת הכוס
ברייתא ה' בסיפא	אבילות	אין נאמנין להתיחד	אבילות דידי'	שומעת לו	וניחא דמתאים לברייתא א'
ברייתא ה' בסיפא	אבילות	אין נאמנים במזיגת הכוס	אבילות דידי'	שומעת לו	וניחא דמתאים לברייתא א'

11) המשך גמרא דידן

(א) תירוץ דרב אשי

(i) חלק א'

(1) בדומה למה שקבענו לתירוץ א'

(א) גוזרין ביותר לגבי מזיגת הכוס מן לגבי יחוד

(2) בניגוד למה שקבענו לתירוץ א'

(א) אין נפקותא בין אבילות דידי' ואבילות דידה

(ii) חלק ב'

(1) רב יוסף ברי' דרבא באבילות דחתן משתעי

(א) ואבילות דחתן קילא לי' מנדה

(2) סיפא דברייתא ה'

(א) באבילות דעלמא משתעי במי שאינו חתן

(ב) ואבילות דעלמא חמיר לי' מנדה

ברייתא א'	אבילות בחתן בין דידי' בין דידה	אין נאמנין בייחוד ובמזיגת הכוס	אבילות דחתן קילא לי' מנדה
ברייתא ה' בסיפא	אבילות של מי שאינו חתן	נאמנין בייחוד ומזיגת הכוס	אבילות של מי שאינו חתן חמיר לי' מנדה

21) בקיצור

(א) קבענו לתירוץ א'

(i) דמזיגת הכוס מותר באבילות דידה

(ii) ודמזיגת הכוס אסור באבילות דידי'

(ב) וקבענו לרב אשי

(i) דמזיגת הכוס אסור באבילות חתן בין באבילות דידי' בין באבילות דידה

31) מהרש"א

(א) ראב"ד ס"ל דמזיגת הכוס מותר באבילות חתן בין באבילות דידי' בין באבילות דידה

(ב) השתא

(i) לתירוץ א' תיקשי לי' לראב"ד הא דמתיר מזיגת הכוס באבילות דידי'

(ii) לתירוץ רב אשי תיקשי לי' נמי לראב"ד הא דמתיר מזיגת הכוס באבילות דידה

(41) תוספות ד"ה מי שאני

(א) קשיא

(i) לו יצויר דרב יוסף ברי' דרבא לא הוי אמר למילתי' מעולם

(ii) אז

(1) אף כשבעל לא הוה נאמנים ביחוד בין בברייתא א' לגבי אבילות בין בברייתא ב' לגבי דם נדות

(2) ולא הוה אמרינן דאבילות קילא לי' מנדה

(3) ולכן

(א) לא הוי קשיא לן ברייתא ד'

(ב) ולא הוי איצטריך לן לחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה

(iii) ברם

(1) אכתי הוי קשה לן סיפא דברייתא ה' דלכאורה סותרת לברייתא א'

(2) דאכתי הוי דייקנן בברייתא ה' כדלעיל

(א) דמחמת דלא כתיב בה איסור יחוד נאמנים להתיחד שלא כברייתא א'

(iv) ותיקשי הא דאמרי בגמרא דדיקא לרב יוסף ברי' דרבא קשה סתירת ברייתא א' וברייתא ה'

(51) מהרש"א ד"ה מי שאני

(א) האם מצינו לתרץ ככה:

(i) אי לאו מילתי' דרב יוסף ברי' דרבא

(ii) דאיצטריך למימר לדידי' דאיכא איסור יחוד באבילות דיקא באבילות דידי' ולא באבילות דידה

(iii) אז

(1) לא הוי דייקנן

(א) אשר מחמת דברייתא ה' לא מזכירה איסור יחוד

(ב) מוכרח דסבירא לה דליכא איסור יחוד באבילות

(2) דהוי אמרינן דאינו מן הענין של ברייתא ה' למילף איסור יחוד דאין בה רבותא

(iv) משא"כ לרב יוסף דמחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה

(1) נקטינן

(א) דאלו בקושטא הוי ס"ל לברייתא דאיכא איסור יחוד באבילות דידי'

(ב) הוי לה לברייתא לאשמועינן רבותא זו דשאני אבילות דידי' מאבילות דידה

(ב) פירכא

(i) תירוץ זו לא יתכן

(1) דהרי אף אלו לא הוה אמר רב יוסף ברי' דרבא למילתי'

(2) אכתי

- (א) הוי כתיב איסור יחוד בברייתא א' למילף איסור יחוד
(ב) אע"ג דהוי נקטינן דלית לחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה

(ii) ומוכרח

- (1) דאף אי ליכא חילוק בין אבילות דידי' ואבילות דידה
(2) אלו אסורין ביחוד באבילות איצטריך ברייתא לאשמועינן ההיא איסורא

(61) המשך תוספות -- תירוץ א' כמבואר במהרש"א

(א) אי לאו דרב יוסף בר' דרבא הוינו מצינן למימר

(i) דברייתא א' מדובר בחתן בשעת חופתו דיצרו תקפו אף לאחר שבעל

(1) והיינו טעמא דאסור ביחוד באבילות

(ii) משא"כ ברייתא ה' דלא מדובר בחתן בשעת חופתו

(1) ולהכי אינו אסור ביחוד

(ב) ברם לאחר דחידש רב יוסף בר' דרבא

(i) דאף חתן בשעת חופתו ליכא איסור יחוד באבילות דידה וכשפרסה נדה לאחר שבעל

(ii) מוכרח דלאו ביצרו תקפו תליא מילתא

(71) הקדמה לתירוץ רשב"א כמבואר במהרש"א בא"ד אבל לרב יוסף

(א) הי לך ביותר פרטיות ברייתא ה' ושקלא וטריא דגמרא לגבי ברייתא ה'

(i) ברייתא ה'

(1) רישא

(א) באבילות דידה נוהג עמה אבילות

(2) סיפא

(א) באבילות דידי' נוהגת עמו אבילות

(ii) קשיא

(1) מאחר דסיפא באבילות דידי' משתעי ואעפ"כ לא כתיב בה דהוא ישן בין האנשים וכו'

(2) הרי משמע דאף באבילות דידי' ליכא איסור יחוד

(3) נמצא דברייתא ה' סותרת לברייתא א' דס"ל דאיכא איסור יחוד באבילות דידי'

(iii) תירוץ

(1) "תני באבילות דידי' הוא ישן בין האנשים וכו'"

(ב) המשך שקלא וטריא אשר נבאר אותה להלן

(i) קשיא

(1) והא עמו קתני [בסיפא] מאי לאו עמו במטה

(ii) תירוץ

(1) לא עמו בבית

(2) כדאמר רב חייא לבר' באפה נהוג אבילתא דלא באפה לא תנהוג אבילתא

81) ביאור רשב"א לשקלא וטריא כמבואר במהרש"א

- (א) בשקלא וטריא זו מבארת גמרא בעצמה טעמא דדיקא לרב יוסף סותרת ברייתא ה' לברייתא א'
(ב) דמקשין בגמרא לרב יוסף ברי' דרבא
- (i) אלו
- (1) לא הוי אזלינן בשיטת רב יוסף ברי' דרבא
(2) ולא הוי מחלקינן בין אבילות דידי' לאבילות דידה
- (ii) הוינו מצינן למימר
- (1) דהגם דברייתא ה' משמטת לדין איסור יחוד במישרין
(2) מכל מקום
- (א) עוסקת באיסור זו בעקיפין
(ב) כשאומרת
- (i) ברישא באבילות דידה דנוהג עמה אבילות
(ii) ובסיפא באבילות דידי' דנוהגת עמו אבילות
- (ג) משום דעמה ועמו משמעות שלהם בבית ולא במטה
(ד) כלומר דאסורין ביחוד במטה
- (iii) ברם
- (1) השתא דקאמר רב יוסף ברי' דרבא דבאבילות דידה ליכא איסור יחוד
(2) לכאורה מוכרח דנוהג עמה דרישא משמעו במטה למילף היתר יחוד
(3) ולכאורה מוכרח גם כן
- (א) אשר "עמו" בסיפא דאבילות דידי' דומה לעמה שברישא
(ב) ולכן עמו דסיפא נמי משמעו עמו במטה דהיינו דאף באבילות דידי' ליכא איסור יחוד
- (4) ובזה סותרת ברייתא ה' לברייתא א'
- (ג) ומתציין
- (i) אשר בסיפא לגבי אבילות דידי' תני איסור יחוד
(ii) ומוכרח דעמו שבסיפא משמעו עמו בבית ולא במטה
- (ד) ומקשין
- (i) והא [בסיפא] עמו קתני
(ii) כלומר
- (1) דקבענו דעמה דרישא דומה לעמו דסיפא ומשמיעין דין דומה
(2) ומאחר דעמה שברישא קבענו דמילף היתר יחוד דמשמעו עמה במטה
(3) האיך מצית למימר דעמו שבסיפא משמעו בבית ולא במטה למילף איסור יחוד
- (ה) תירוץ
- (i) אכן משמעות עמה דומה למשמעות עמו

- (ii) דתרוייהו משמיעין דלנהוג אבילתא דוקא בפני' באבילות דידה ובפניו באבילות דידי'
- (iii) ואין להם שייכות לאיסור יהוד

תד"ה ומי שאני ובא"ד אבל לרב יוסף

עיין דף ד: ד"ה ונוהגת

תד"ה עד שיסתום

(1) הקדמה א'

- (א) רש"י ס"ל אשר גולל משמעו כיסוי של ארון שעומד מלמעלה למת
(ב) ר"ת ס"ל אשר גולל משמעו מצבת אבן גדולה שאינו עומד מלמעלה למת

(2) הקדמה ב'

(א) גולל מטמא טומאת אהל

(3) הקדמה ג'

(א) מת גופי' אינו מטמא טומאת אהל כשיש פותח טפח ממנו לארון

(4) תוספות כבמואר במהרש"א

(א) הקדמה

(i) איתא בפרק מי שמתו דמדלגין היינו על גבי ארונות

(ii) עכשיו

(1) לגבי טומאת מת גופי' מובן הא דהיו מדלגין

(2) דאיתא במסכת ברכות דרוב ארונות יש בהן פותח טפח

(ב) אבל לרש"י אכתי קשה

(i) היאך היו מדלגין ע"ג ארונות

(ii) דנמצא דהיו מדלגין גם כן על גבי הגולל אשר הוא גופי' נמי מטמא באהל

(ג) שים לב

(i) דלשיטת ר"ת ניהא

(ii) דמדלגין היו על גבי ארונות ולא על גבי מצבה

דף ה.

תד"ה אי נמי ותד"ה מאי איכא

- (1) ברייתא א'
 - א) בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים
 - ב) אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם
- (2) ברייתא ב'
 - א) אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי משום טעמא דשקדו
 - ב) פרטי טעם שקדו אינן מעניינו
- (3) גמרא
 - א) קשיא לברייתא א'
 - i) אף אלמנה תיבעל בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים
 - ב) תירוץ א'
 - i) ברכה דאדם עדיפא לי'
 - ג) תירוץ "אי נמי"
 - i) משום שקדו כברייתא ב'
 - (4) ביאור תוספות לתירוץ א' דגמרא כמבואר במהרש"א בד"ה אי נמי
 - א) ברייתא א' קא סמכא על ברכה לאדם לטעם דאלמנה נבעלת בו'
 - ב) וכדי לנמק הא דלא איכפת לן ברכה לדגים ביום ה'
 - i) קא סמכי ברייתא א' על ברכה דאדם עדיפא לי'
 - (5) מהרש"א ד"ה מאי איכא
 - א) קשיא
 - i) תוספות מסקי בדף ב. ד"ה ותנשא
 - (1) דברכה אינה אלא עצה טובה
 - (2) ומי שלא איכפת לי' לברכה אינו עבריין
 - (3) ולכך לית לקבוע יום לנישואין על סמך ברכה לחודה
 - ii) ותיקשי לברייתא א' דקובעת יום ה' לנישואי אלמנה על סמך ברכה לחודה
 - ב) תירוץ
 - i) מאחר דנודע לה לברייתא א' אשר ברייתא ב' קובעת יום ה' לנישואי אלמנה מטעם דשקדו
 - ii) מציא ברייתא א' לקבוע יום ה' לנישואי אלמנה על סמך ברכה
 - (6) המשך גמרא כמבואר בתוספות ומהרש"א
 - א) מאי איכא בין ברכה לשקדו אליבא תירוץ א'
 - ב) כלומר

- (i) מאחר דברייתא א' איצטריך לברייתא ב' כדאמרן
(ii) למה לא קא סמיך ברייתא א' על שקדו כוותי' דברייתא ב'
- (7) המשך גמרא
(א) ניהדר לתירוץ אי נמי משום שקדו אהא דאלמנה אינה נבעלת בה' מכח ברכה לדגים
(8) תוספות כמבואר במהרש"א
(א) לכאורה משמעו של תירוץ זו היינו
(i) דעיקר טעם לתקנה דנבעלת בו' היינו ברכה לאדם
(ii) וסמכינן על טעם דשקדו לנמק הא דלא איכפת לן ברכה לדגים ביום ה'
(ב) אבל לא מצינו ללכת בדרך זו
(i) דהרי הוכחנו דלא קובעין יום לנישואין על סמך ברכה לחודה
(ג) אלא מוכרח לבאר תירוץ "אי נמי" בדרך זו:
(i) שקדו הנו עיקר הטעם לתקנה שנבעלת ביום ו'
(ii) וסמכינן על ברכה לאדם לנמק הא דלא איכפת לן ברכה לדגים ביום ה'
- (9) מהרש"א ד"ה מאי איכא
(א) לפי תירוץ א'
(i) דמוכרח דסומכת על ברייתא ב' דהיא ברייתא אתיא לה מטעם שקדו לחודה
(1) מקשין שפיר
(2) למה לי טעם דברכה כל עיקר
(3) מאחר דעכ"פ איצטריכא לה לברייתא א' לסמוך על טעמא דשקדו בברייתא ב'
- (ב) משא"כ לתירוץ "אי נמי"
(i) לא מקשי בגמרא למה איצטריך טעם דברכה כל עיקר
(ii) דהרי כבר ביארנו לתירוץ "אי נמי"
(1) ראשית
(א) דברייתא א' לא קא סמכי על ברייתא ב'
(2) שנית
(א) אף דעיקר טעם דברייתא א' היינו שקדו מ"מ איצטריך לברכה דאדם
(ב) שלא למימר דמחמת ברכה לדגים לא ניזל בתר טעמא דשקדו